

**ÇAĞDAŞ RUS DİLİNDEKİ İSMİN –İN HALİ
İLE KULLANILAN EDATLAR
(TÜRK ÖĞRENCİSİNİN BAKIŞ AÇISIYLA)**

Çiğdem DADAK

Yüksek Lisans Tezi

Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doç. Dr. Bahar DEMİR

2016

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Çiğdem DADAK

**ÇAĞDAŞ RUS DİLİNDEKİ İSMİN –İN HALİ İLE KULLANILAN
EDATLAR (TÜRK ÖĞRENCİSİNİN BAKIŞ AÇISIYLA)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Bahar DEMİR**

ERZURUM-2016

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

08/01/2016

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Çağdaş Rus Dilindeki İsmi -in Hali ile Kullanılan Edatlar (Türk Öğrencisinin Bakış Açısıyla)" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanması için izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

✓ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

08.01.2016

Çiğdem DADAK

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Bahar DEMİR danışmanlığında, Çiğdem DADAK tarafından hazırlanan bu çalışma 08 / 01 / 2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Doç. Dr. Bahar DEMİR

İmza:

Jüri Üyesi :Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA

İmza:

Jüri Üyesi :Yrd. Doç. Dr. Shalala RAMAZANOVA

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 08 / 01 / 2016

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

RUSÇA VE TÜRKÇE DİL BİLGİSİNDE EDAT (ПРЕДЛОГ)

1.1. RUSÇADA EDATLARIN SINIFLANDIRILMASI	3
1.1.1. Türevi Olmayan Edatlar	4
1.1.2. Türevi Olan Edatlar	5
1.1.2.1. Zarf Edatları.....	5
1.1.2.1.1. Basit Zarf Edatları.....	6
1.1.2.1.2. Bileşik Zarf Edatları.....	7
1.1.2.2. İsimden Türeyen Edatlar.....	8
1.1.2.2.1. Bileşik İsim Edatları: Bileşik isim edatları şunlardır;.....	8
1.1.2.2.2. İki Edatla Kurulan Bileşik İsim Edatları.....	10
1.1.2.2.3. Basit İsim Edatları.....	11
1.1.2.3. Fiilden Türeyen Edatlar	12
1.1.2.3.1. Basit Fiil Edatları	12
1.1.2.3.2. Bileşik Fiil Edatları	13
1.2. EDAT BİRLEŞİMLERİ (ÖBEKLERİ).....	13
1.3. RUSÇADA EDATLARIN SÖZCÜK ANLAMLARI	16
1.3.1. Tam (mutlak), ses birimsel ve anlamsal uygunluk.....	19
1.3.2. Sadece Anlamsal Uygunluk	20
1.4. TÜRKÇE DİL BİLGİSİNDE EDAT.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇE VE RUSÇA DİL BİLGİSİNDE İSMİN HALLERİ

2.1. TÜRKÇEDE İSMİN HALLERİ.....	25
----------------------------------	----

2.2. RUSÇADA İSMİN HALLERİ.....	27
2.2.1. Именительный Падеж (И.П.) (İsmin Yalın Hali)	28
2.2.2. Предложный Падеж (П.П.) (İsmin –da,–de Hali).....	28
2.2.3. Дательный Падеж (Д.П.) (İsmin –e Hali)	30
2.2.4. Винительный Падеж (В.П.) (İsmin –i Hali)	31
2.2.5. Творительный Падеж (Т.П.) (İsmin –ile Hali)	34
2.2.6. Родительный Падеж (Р. П.) İsmin –in Hali	36
2.2.6.1. İsim Tamlaması (Aitlik) Durumunda	36
2.2.6.2. Bulunmama/Olumsuzluk Durumu	38
2.2.6.3. Tarih/Zaman Belirtirken	39
2.2.6.4. Sayıların Belirtilmesinde	40
2.2.6.5. “Большинство, Достаточно, Мало, Меньшинство, Много, Сколько ve Несколко” Sözcükleriyle Kullanımı	41
2.2.6.6. İsmin –in Hali ile Kullanılan Fiiller.....	41
2.2.6.7. İsmin –in Halinin Başlıca Sorularla Kullanımı	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSMİN –İN HALİ İLE KULLANILAN EDATLAR

3.1. İSMİN –İN HALİ İLE KULLANILAN EDATLAR VE KULLANIM

BİÇİMLERİ	45
3.1.1. İsmin –in Hali ile Kullanılan Türevi Olmayan Edatlar	45
3.1.1.1. Без/(безо)	46
3.1.1.2. Для.....	46
3.1.1.3. До.....	46
3.1.1.4. Из (изо)	46
3.1.1.5. Кроме	47
3.1.1.6. Между	47
3.1.1.7. От / (ото)	47
3.1.1.8. Ради	48
3.1.1.9. С / Со.....	48
3.1.1.10. У	48
3.1.1.11. Из-за	49

III

3.1.1.12. Из-под	49
3.1.1.13. По-над	49
3.1.1.14. За-ради	49
3.1.1.15. Для-ради	49
3.1.2. İsmın –in Hali ile Kullanılan Türevi Olan Edatlar	50
3.1.2.1. İsmın –in Halinde Kullanılan Zarf Edatları	50
3.1.2.1.1. İsmın –in Halinde Kullanılan Basit Zarf Edatları	50
3.1.2.1.2. İsmın –in Halinde Kullanılan Bileşik Zarf Edatları	58
3.1.2.2. İsmın –in Halinde Kullanılan İsimden Türeyen Edatlar	59
3.1.2.2.1. İsmın –in Halinde Kullanılan Basit İsim Edatları	59
3.1.2.2.2. İsmın –in Halinde Kullanılan Bileşik İsim Edatları	61
3.1.2.2.3. İsmın –in Halinde Kullanılan İki Edatla Kurulan Bileşik İsim Edatları	75
3.1.2.3. İsmın –in Halinde Kullanılan Fiilden Türeyen Edatlar	76
3.1.2.3.1. İsmın –in Halinde Kullanılan Basit Fiil Edatları	76
3.1.2.3.2. İsmın –in Halinde Kullanılan Bileşik Fiil Edatları	76
SONUÇ	78
KAYNAKÇA	79
ÖZGEÇMİŞ	81

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇAĞDAŞ RUS DİLİNDEKİ İSMİN –İN HALİ İLE KULLANILAN EDATLAR
(TÜRK ÖĞRENCİSİNİN BAKIŞ AÇISIYLA)

Çiğdem DADAK

Danışman: Doç. Dr. Bahar DEMİR

2016, 81 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Bahar DEMİR (Danışman)

Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA

Yrd. Doç. Dr. Shalala RAMAZANOVA

Çalışmamızın konusunu, Türk öğrencisinin bakış açısıyla, Çağdaş Rus dilindeki İsmi – in hali ile kullanılan edatlar oluşturmaktadır. Çalışmamızın amacı, Rus dilini yabancı dil olarak öğrenen Türk öğrencilerin en çok sorun yaşadıkları Rusça dil bilgisi yapılarından birisi olan “İsmi –in haliyle kullanılan edatlar” konusunu kullanım şekilleri, genel özellikleri ve örnekleriyle birlikte ele almak ve bu konuda öğrencilere yardımcı olabilecek bir kaynak ortaya koymaktır. Öncelikli olarak çalışmamızda edat kavramı Türkçe ve Rusça dil bilgisi kuralları kapsamında incelenmiş, her iki dildeki benzerlikler veya farklılıklar ortaya konulmuştur. Türkçe ve Rusçadaki ismin halleri kıyaslamalı olarak ele alınmıştır. Daha sonrasında çalışmamızın esas konusunu oluşturan, Rusça ismin hal ekleri arasında en kapsamlı hal eki olarak değerlendirilen, fakat biçimsel veya anlamsal olarak Türkçe dil bilgisiyle tam olarak örtüşmeyen “Родительный Падеж” İsmi –in hal ekine ve söz konusu hal ekiyle birlikte kullanılan edatlara yer verilmiştir.

Söz konusu hal ekinde kullanılan edatların Türkçedeki karşılıkları ve dil bilgisel nitelikleri açıklayıcı örneklerle birlikte verilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda Türkçe ve Rusça kaynaklar kapsamlı bir şekilde araştırılmış ve incelenmiştir. Yerli ve yabancı dilbilimi kitapları, ansiklopediler, sözlükler, vb. kaynaklardan faydalanılmıştır. Sonuç olarak; çalışmamız Rusça öğrenen veya öğrenmek isteyen öğrenciler için önemli bir kaynak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rusça, Türkçe, Edat, İsmi –in Hal Eki

ABSTRACT**MASTER THESIS****CONTEMPORARY RUSSIAN PREPOSITIONS IN THE GENITIVE (IN THE VIEW OF TURKISH STUDENTS)****Çiğdem DADAK****Advisor: Assoc. Prof. Bahar DEMİR****2016, Page: 81****Jury: Assoc. Prof. Dr. Bahar DEMİR****Prof. Dr. Svetlana AIUPOVA****Assist. Prof. Dr. Shalala RAMAZANOVA**

The subject of our thesis constitute contemporary Russian prepositions in the genitive (in the view of Turkish students). The purpose of our thesis, to handle with usage patterns, with general properties and with the examples, the subject “The prepositions in the genitive” which is one of the most experienced Russian grammar structure problem for Turkish students learning Russian as a foreign language and put forward a resource that can help students. Firstly, in our thesis the concept of Turkish and Russian preposition grammar rules have been examined, the similarities and differences in both languages have been revealed. The cases of the name in Turkish and Russian are dealt with comparatively. Then, have been mentioned Russian genitive, that constitute main subject of our thesis, which is regarded as the most comprehensive case between the Russian cases of the noun, but formally and semantically do not exactly match with the Turkish grammar. Equivalents of prepositions in Turkish which is used in this case of noun and grammatical attributes have been tried to give with illustrative examples. In this case, Turkish and Russian sources have been checked and analyzed comprehensively. We have benefited from the sources, as domestic and foreign linguistic books, encyclopedias, dictionaries, etc. As a result, our thesis will be an important source for students, who learn and want to learn Russian.

Key Words: Russian, Turkish, Preposition, Russian Genitive.

KISALTMALAR DİZİNİ

TDK	: Türk Dil Kurumu
v. b.	: Ve benzeri
B.П	: Винительный Падеж (İsmin – i Hali)
Д.П	: Дательный Падеж (İsmin –e Hali)
И.П	: Именительный Падеж (İsmin Yalın Hali)
П.П	: Предложный Падеж (İsmin –da,–de Hali)
Р.П	: Родительный Падеж (İsmin –in hali)
Т.П	: Творительный Падеж (İsmin –ile Hali)

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Türevi Olmayan Edatlar	4
Tablo 1.2. Eşleştirilmiş Edatlar	5
Tablo 1.3. Basit Zarf Edatları	6
Tablo 1.4. Bileşik Zarf Edatları	7
Tablo 1.5. Bileşik İsim Edatları	8
Tablo 1.6. İki Edatla Kurulan Bileşik İsim Edatları	10
Tablo 1.7. Basit İsim Edatları	11
Tablo 1.8. Basit Fiil Edatları	12
Tablo 1.9. Bileşik Fiil Edatları	13
Tablo 1.10. Uyumlu Sıfat Olmayan Edatlar	15
Tablo 2.1. Türkçe Dil Bilgisindeki Başlıca İsmi Hal Ekleri ve Kullanımları	25
Tablo 2.2. Rusça Dil Bilgisindeki Başlıca İsmi Hal Ekleri ve Kullanımları	27
Tablo 2.3. Geçişli Fiiller ve Türkçe Anlamları	32
Tablo 2.4. İsmi –in Hali ile Kullanılan Fiiller	35
Tablo 2.5. İsmi –in Hali ile Kullanılan Bazı Kalıplar	38
Tablo 2.6. İsmi –in Hali ile Kullanılan Fiiller	42
Tablo 3.1. İsmi –in Halindeki Türevi Olmayan Edatlar	45
Tablo 3.2. İsmi –in Halinde Kullanılan Basit Zarf Edatları	50
Tablo 3.3. İsmi –in Halinde Kullanılan Bileşik Zarf Edatları	58
Tablo 3.4. İsmi –in Halinde Kullanılan Basit İsim Edatları	59
Tablo 3.5. İsmi –in Halinde Kullanılan Bileşik İsim Edatları	61
Tablo 3.6. İsmi –in Halinde Kullanılan İki Edatla Kurulan Bileşik İsim Edatları	75
Tablo 3.7. İsmi –in Halinde Kullanılan Basit Fiil Edatları	76
Tablo 3.8. İsmi –in Halinde Kullanılan Bileşik Fiil Edatları	76

ÖNSÖZ

Çalışmamızın konusunu, Türk öğrencisinin bakış açısıyla, Çağdaş Rus dilindeki İsmi – in hali ile kullanılan edatlar oluşturmaktadır. Edatlar ve ismin halleri; Rusça öğrenen Türk öğrencilerin, öğrenme aşamasında en çok zorluk çektikleri dil bilgisi yapılarındandır. Yaşanılan bu sorun Rusça ve Türkçe dil bilgisinin birtakım farklılıklar içermesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü her iki dilin kendine özgü biçimsel, yapısal ve anlamsal özellikleri bulunmaktadır. Bu anlamda çalışmamızda öncelikli olarak her iki dildeki edat kavramı ve ismin hal eklerine değinerek, benzer veya farklı yönleri ifade etmeye çalıştık.

Çalışmamız bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde genel hatlarıyla edat kavramının tanımına ve cümlelerin yardımcı ögesi olarak edatın önemine değinilmiştir. Daha sonra çalışmamızın birinci bölümde, Rusça ve Türkçe dil bilgisinde edat kavramına, biçimsel ve anlamsal olarak her iki dildeki edat çeşitlerine, kıyaslamalı olarak yer verilmiştir. İkinci bölümde, Rusça ve Türkçe dil bilgisinde ismin hallerine tamamen açıklayıcı bir yöntemle yine kıyaslamalı bir şekilde değinilmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, tezimizin konusunu oluşturan “Родительный Падеж” İsmi –in haline ve İsmi –in hali ile kullanılan edatlara yer verilmiştir.

Çalışmamızda öncelikli olarak Türkçe ve Rusça kaynaklar araştırılmış, temin edilmiş, taranmış ve incelenmiştir. Rusça dil bilgisinde biraz daha kapsamlı bir şekilde ele alınan edat ve ismin halleri yapıları Türkçede kıyaslamalı olarak ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu aşamada Türkçe ve Rusça kıyaslamalı tablolar oluşturulmuş, yapıların içerdiği kurallar ve özellikler detaylı bir şekilde örneklerle birlikte sunulmuştur. Bunlara el olarak ismin halleriyle birlikte kullanılan ekler, her iki dilde çekimlenme biçimleriyle birlikte detaylı olarak görsel ifadelerle yansıtılmıştır.

Çalışmamızın amacı; İçerdiği dil bilimsel farklılıklardan dolayı, İsmi –in hal eki ve birlikte kullanıldığı edatlar konusu çerçevesinde, Türk öğrencilerin yaşayabilecekleri zorlukları önlemek ve Rusçadaki İsmi –in Hali ile kullanılan edatları Türk öğrencisinin bakış açısıyla değerlendirmeye çalışmaktır.

Çalışmamızın güncelliği, araştırma konusu olarak seçilen “İsmi –n hali ile kullanılan edatlar” konusunun hem teorik olarak, hem tablolandırma yöntemi hem de örneklendirme sistemiyle aktarılmış olmasıdır.

Çalışmamızın bilimsel yeniliği, cümlelerin en önemli yardımcı öğelerinden birisi olarak nitelendirilen edat konusunun, Rusça ve Türkçe dil bilgisinin temel dil bilimsel yapılarından bir tanesi olan ismin halleri ile birlikte, her iki dilin dil bilimsel kuralları çerçevesinde, araştırmacı ve detaylı bir yöntemle sunulmasıdır.

Çalışmamız konusu, yöntemi ve tekniği itibari ile alanında yapılmış olan kapsamlı çalışmalar arasında yer alacaktır. Bu yönüyle çalışmamızın, Rusça öğrenen ve öğrenmek isteyen Türk öğrenciler için önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma sürecinde engin bilgisi ve tecrübesiyle katkıda bulunan saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Bahar DEMİR’e, değerli bölüm hocalarıma, çalışma arkadaşlarıma, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili aileme, maddi ve manevi her zaman yanımda olan sevgili eşim ve kızıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

GİRİŞ

Kendi başına kelime ve gramer anlamı olmayan, diğer sözcüklerle birlikte cümle içinde anlam kazanan, cümlenin yardımcı ögesine edat (Предлог) denir. Edatlar, nesnelerin durum, hal ve nitelikleri arasındaki yer, zaman, sebep ve amaç ilişkilerini ifade eder. Edatlar, bir taraftan yalın hali dışındaki ismin halleriyle, sıfatların, zamirlerin, isim ve sayı sıfatlarının; diğer taraftan da fiillerin, isimlerin, zamirlerin, sıfatların, nadiren ise zarfların söz dizimsel ilişkilerini belirtir. Edat, kişi veya nesnenin herhangi bir isim hali dışında görünmemektedir ve herhangi bir şahıs veya nesnenin isim hali biçiminden bağımsız olarak meydana gelmez. Edatlar, yalın hali dışındaki nesnenin birleşik ön eki olarak nitelendirilebilir. Edatlar dolaylı nesnenin eklemeli örnekleri olarak ele alınabilirler. Fakat Rusçada edatların büyük çoğunluğu daha tümüyle sözcüksel özelliğini kaybetmemiştir. Bununla birlikte tam olarak basit isim hal örnekleriyle, durum ilişkilerini doğrudan doğruya ifade etmemektedir. Dolaylı isim halleriyle karşılaştırıldığında, edatlar bahsedilen ilişkiyi çok daha nitelikli ve farklı olarak ifade edebilmektedirler.

Edatların Rusça dilbilgisi kitaplarında daha kapsamlı olarak verilen tanımlarına baktığımızda; V. V. Vinogradov'un¹ “Russkiy yazık”(Rus Dili) adlı kitabında yapmış olduğu tanıma göre: “Edat, nesneler arasındaki veya nesnelerin durum, hal ve nitelikleri arasındaki yer, zaman, sebep, amaç, aitlik, sınırlılık ve diğer birtakım ilişkileri ifade eden, cümlenin yardımcı ögesidir”.²

En önemli Rusça sözlüklerden birisi olan Ojegov'a³ göre ise: “*Edat, cümlenin içerisinde dil bilgisel olarak birbirine bağlı olan, kelimeler arasındaki ilişkiyi ifade eden, cümlenin değişmez ögesi ya da sözcüktür*”.⁴

Bir başka tanıma göre ise edat; “Sözcük öbeklerindeki ismin halleriyle birlikte öbeklerin anlamlarını kesinleştiren, onları tamamlayan ve çeşitlendiren, cümlenin yardımcı ögesidir”.⁵

¹ V. V. Vinogradov (1894-1969) Rus Edebiyat eleştirmeni, dilbilimci, Rus filoloji uzmanı

² V. V. Vinogradov, *Russkiy Yazık, Grammaticheskoe Uchenie o Slove*, Gosudarstvennoe Uchebnoe Pedagogicheskoe İzdatelstva Prosveshcheniya RSFSR, Moskova 1947, 677.

³ S. İ. Ojegov (1900-1964) Rus dilbilimci, leksikograf (sözlük bilimci)

⁴ S.İ. Ojegov, *Slovar Ruskogo Yazıka*, Russkiy Yazık, Moskova 1985, 501.

⁵ Shalala Ramazanova, Yelena Çıalaşvili- Gordeyeva, *Rus Dili Morfoloji*, Erzurum 2015, 187.

Bu tanımlardan yola çıkarak diyebiliriz ki; Edatın, yani cümleinin yardımcı öğesinin tek başına belirli, sözcüksel ve dil bilgisel anlamı yoktur. Değişmezler ve cümlede tek başlarına kullanılmazlar. Cümlede yardımcı görevini üstlenirler. Edatlar isimlerin, sayı sıfatlarının ve birkaç zamirlerin diğer sözcüklerle olan ilişkilerini ifade etmek için kullanılır. Edatlar kelimeyi sözcük öbeğinde birleştirmeye, ifadenin anlamını netleştirmeye yardımcı olurlar. Durum anlamı taşımaktadırlar. Örneğin;

- Приеду из Турции (Burada kullanılan “из”(-den –dan) edatı **yer belirtme** amaçlı kullanılmıştır.)
- В шесть вечера (Burada kullanılan “в” (-de, -da) edatı **zaman belirtme** amaçlı kullanılmıştır.)
- Из-за опоздания поезда (Burada kullanılan “из-за” (yüzünden, nedeniyle) edatı **sebep belirtme** amaçlı kullanılmıştır.

Verilen bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, edatlar cümle içerisinde söylenilmek isteneni daha doğru ve hızlı olarak ifade etmeye yardımcı olmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

RUSÇA VE TÜRKÇE DİL BİLGİSİNDE EDAT (ПРЕДЛОГ)

1.1. RUSÇADA EDATLARIN SINIFLANDIRILMASI

Edatlar ve anlamları, çok sayıda yerli ve yabancı dilbilimcilerin farklı yönde çalışmalarına tabi olan bir konudur. Edatların birkaç yaklaşımlarla ayrılan birçok sınıflandırmaları vardır.

- **Edatların Kullanımı**
- **Edatların İşlevselliği**
- **Edatların Sözcük Anlamı**

Edatların morfolojik bileşimi çok karmaşıktır. Rusçadaki edatlar kategorisi zarfların, isimlerin ve ulaçların(zarf fiillerin) temel biçimi sayesinde hızla büyümektedir. Yeni tip edatların oluşumuyla birlikte, bu dil bilgisel kategorinin genel morfolojik görünüşü de değişmektedir. Çağdaş Rus dilinde edatlar çeşitlere ayrılmaktadır: Bütün edatlar: kökleri bakımından türevi olmayan(**первообразные**) ve türevi olan(**непервообразные**) edatlar; yapı bakımından ise basit(**простые**) ve bileşik(**составные**) edatlar olarak ayrılırlar.

Türevi olmayan(ilk şekliyle olan) edatlar, herhangi bir sözcükle türetme ilişkisi olmayan, basit sözcük grupları halinde bir araya getirilmiş edatlardır. Hemen hemen bu edatların hepsi çokanlamlıdır. Bunların birçoğunu birden fazla ismin halleriyle birleştirmek mümkündür.

Türevi olan(ilk şekliyle olmayan) edatlar, isim, zarf ve fiil (fiilimsiler) gibi sözcüklerle kelime yapım ilişkileri ve sözcük-anlamsal bağlantı kurabilen edatlardır. Türevi olan edatlar, türevi olmayan edatlardan daha fazladır. Bunların hepsi belirsiz değildir, üstelik her bir edat sadece tek ismin haliyle bağlantılıdır. Tüm türevi olan edatlar da, kendi içinde gruplara ayrılır. Bunlar;

- **İsimden Türeyen Edatlar**
- **Zarf Edatları**
- **Fiilden Türeyen Edatlar**

Türevi olmayan ve türevi olan edatlar gibi tek sözcükten oluşan edatların tümü, **basit edatlara** aittir. İki veya üç sözcükten oluşan edatlar (genellikle türevi olan edatlar) ise **bileşik edatlara** aittir: bir ya da iki türevi olan edatlardan meydana gelen ismin halleri, fiilimsiler ve zarflar:

впередь до (-ıncaya kadar)

согласно с (-e göre, -e uygun olarak, -e uyarınca)

вдали от (uzakta)

по отношению к (- e karşı)

в отличие от (aksine, farklı olarak)

начиная с (başlayarak, beri)

1.1.1. Türevi Olmayan Edatlar

Bunlar çoğunlukla tek hecelidirler. Ancak tam ünlüleşmenin (**полногласие**) “(через, перед)” veya “о” harfinin oluşumuyla “(из-изо, над-надо, об-обо)” tek heceliden çift heceliye geçer.

Tablo 1.1. Türevi Olmayan Edatlar

без (безо) (-sız, -siz) (-madan, -meden) (-maksızın, meksizin)	До (kadar, -dek) (önce)
в (во) (-da, -de, içinde)	из (изо) (-den, -dan)
Для (için)	к (ко) (-e doğru, -a doğru) (-e karşı, -a karşı)
Кроме (başka, dışında)	Меж- между (arasında)
На (üzerinde)	над (надо) (üstünde, üzerinde)
о (об, обо) (hakkında, üzerine)	от (ото) (-den, -dan)
перед (передо) (önünde, karşısında)	под (подо) (altına, altında)
Про (için, hakkında, üstünde)	Ряди (uğruna, hatırı için)
У (yanında, başında)	Через (черезо) (-den, -dan) (ile, aracılığıyla)

Türevi olmayan edatların grubunda **eşleştirilmiş edatlar** da bulunmaktadır.

Tablo 1.2. Eşleştirilmiş Edatlar

из-за (arkasından, ardından)	из-под (altından)	по-над (boylu boyunca bir şeyin üzerinden)	за-ради (için, uğruna) (sebebiyle)	для-ради (için)
---	-----------------------------	--	---	---------------------------

Türevi olmayan edatlardan “**по ve с**” edatları, ismin hallerinden üç tanesiyle(padejle), “**в, за, меж, между, на, о, под**” edatları, ismin hallerinden iki tanesiyle veya “**без, для, до, из, из-за, из-под, к, над, от, перед, при, про, ради, у, через, по-над**” edatları, ismin hallerinden bir tanesiyle kullanılabilmektedir.

1.1.2. Türevi Olan Edatlar

Hem tek bir kelime formu niteliğinde olan hem de zarflarla, isimlerle ve fiilimsilerle ilişkilendirilebilen birleşik edatlar, türevi olan edatlara aittirler.Daha önce de belirttiğimiz gibi, türevi olan edatlar, **zarf edatları, isimden türeyen edatlar** ve **fiilden türeyen edatlar** olarak 3’e ayrılmaktadır.

1.1.2.1. Zarf Edatları

Zarf edatları şekil olarak **basit** veya **bileşik** olarak nitelendirilmektedir. Basit edatlar zarfla örtüşmektedir; bileşik edatlar ise türevi olmayan edatlarla zarfın birleşmesiyle oluşmaktadır. Bununla birlikte edatlara eklenen ismin halleri, uygun zamir biçimini gösterirken aynı zamanda canlı ve cansız isimleri belirtmektedirler.

1.1.2.1.1. Basit Zarf Edatları

Başlıca basit zarf edatları şunlardır:

Tablo 1.3. Basit Zarf Edatları

Близ / Вбизи (yanında, yakınında)	Возле (yanında)	Относительно (hakkında, dair)	Прежде (önce)
Вдоль (boyunca)	Вокруг (etrafında)	Поверх (üstünde, üzerinde)	Против (karşısında, karşı)
Взамен (karşılığında, yerine)	Вроде (gibi, benzer)	Подле (yanında)	Сверх (üstüne, üstünde)
Вместо (yerine)	Вслед (arkasından)	Подобно (gibi)	Свыше (üstüne, yukarı)
Вне (Dışında)	Касательно (ile ilgili olarak)	Поперёк (enine)	Сзади (arkasında)
Внизу (aşağısı, aşağısında)	Мимо (önünden, yanından geçerek)	Позади (arkasında, geride)	Сбоку (yanında, yanından)
Внутри (İçinde, içerisinde)	Накануне (arifesinde)	Помимо (dışında, -den başka)	Сквозь (içinden)
Вопреки (Tersine, karşı, rağmen)	Наверху (yukarıya, yukarıda, üstüne, üstünde)	После (sonra, den bu yana)	Снизу (aşağıdan)
Впереди (önde, ileride)	Навстречу (karşısına doğru)	Посреди (ortasında, arasında)	Среди (ortasında, arasında)
Внутри (içine, içerisine)	Напротив (karşısında, tersine, bilakis)	Посередине (ortasında)	Согласно (uygun olarak)
Внутри (içinde)	Около (yanında, yakınında)	Посредством (yoluyla)	Соответственно (uygun olarak)

Basit zarf edatlarının çoğunluğu “İsmin –in Hali (Родительный Падеж)” ile “вопреки, вслед, навстречу, подобно, согласно, соответственно ve соразмерно” gibi edatlar “İsmin –e Hali (Дательный Падеж)” ile “сквозь” edatı ise “İsmin –i Hali (Винительный Падеж)” ile birlikte kullanılmaktadır.

1.1.2.1.2. Bileşik Zarf Edatları

Başlıca bileşik zarf edatları şunlardır:

Tablo 1.4. Bileşik Zarf Edatları

Вблизи от (yakın)	Невдалеке от (yakın)
Вдалеке от (uzakta)	Независимо от (-e bakmadan, i hesaba katmadan, önem vermeden, ne olursa olsun)
Вдали от (uzakta)	Применительно к (uygun olarak, göre)
Вместе с (-ile birlikte)	Рядом с (...yanında)
Вплоть до (... Kadar)	Следом за (arkasından, peşinden)
Впредь до (-...ıncaya kadar)	Согласно с (uyarınca, gereğince)
Вровень с (aynı hizada)	Сообразно с (uygun olarak, göre)
Вслед за (arkasından)	Совместно с (birlikte, ortaklaşa)
Наискось от (karşısında)	Соответственно с (göre, uygun olarak)
Наравне с (aynı hizada, düzeyde)	Соразмерно с (oranlı olarak, göre)
Наряду с (yanı sıra)	Сравнительно с (birine, bir şeye kıyasla)

Bu edatların çoğu “**ismin –ile Hali (Творительный Падеж)**” ile “**(независимо от, вплоть до)**” gibi birkaç edat, “**ismin –in hali (Родительный Падеж)**” ile “**(применительно к)**” edatı ise “**ismin –e hali (Дательный Падеж)**” ile kullanılmaktadır.

Zarf edatlarının çoğu tek anlamlıdır. İlgili oldukları zarfların sözcük anlamına uygun niteleyici ilişkileri ifade ederler. Ancak tek anlamlı olmayan zarf edatları vardır. Bu edatlar; “**близ, вокруг, навстречу, около, помимо, посреди, посредине, против, сверх, рядом с**” edatlarıdır.

1.1.2.2. İsimden Türeyen Edatlar

1.1.2.2.1. Bileşik İsim Edatları: Bileşik isim edatları şunlardır;

Tablo 1.5. Bileşik İsim Edatları

без помощи (kendi başına, kendi kendine)	в пользу (yararına, lehine)	на случай (bir şey durumunda)	при помощи (vasıtasıyla, yoluyla, yardımıyla)
без сопровождения (refakatsiz, birisinin katılımı olmadan)	в порядке (sırasına göre)	на фоне (bir şeyin görüntüsünün yanında)	при условии (şartıyla)
в адрес (birisinin şahsına, birisine veya bir şeye karşı)	в продолжение (sırasında, esnasında, süresince)	под видом (bahanesiyle, gibi görünerek)	на основании (-e dayanarak)
во время (sırasında, esnasında)	в рамках (çerçevesinde)	по линии (o taraftan, alanında, o yolla)	в отношении (hakkında, ile ilgili olarak)
в виде (olarak, şeklinde, biçiminde, halinde, gibi)	в результате (sonuçta, sonucunda)	по мере (gerek görüldükçe)	на пути (yolunda, yol üzerindeyken)
в деле (konusunda, hususunda)	в свете (bir şeyin ışığında)	по поводу (hususunda, hakkında)	с помощью (vasıtasıyla, yardımıyla)
в духе (gibi, o edayla)	в силу (bir şey yüzünden, bir şeye bağlı olarak)	по причине (yüzünden, sebebiyle)	вне границ (sınırları dışında)

Tablo 1.5. (Devamı)

в заключение (sonuç olarak, sonucunda)	в случае (olması durumunda)	по случаю (vesilesiyle)	вне рамок (çerçevesi dışında, kurallar dışında)
в знак (ifadesi olarak, ... 'nın nişanesi olarak)	в смысле (anlamında, yönünden, olarak)	по части (o alanda, o konuyla ilgili)	в районе (bölgesinde)
во имя (adına, uğrunda, uğruna)	в течение (süre zarfında, boyunca)	в условиях (koşullar altında)	в противоположность (bir şeyin tersine, birinden farklı olarak)
в интересах (menfaatine, çıkarına, lehine)	в ходе (esnasında, sırasında)	в противовес (farklı olarak)	по образцу (bir şeyin modeli üzerine, örneğe göre)
в качестве (sıfatıyla, olarak)	в целях (amacıyla)	во избежание (kaçınmak için, olmasın diye)	при посредстве (sayesinde)
в количестве (miktarında, sayıda)	в честь (şerefine, onuruna)	в границах (sınırları içinde)	Вследствие (yüzünden, sonucunda)
в кругу (bir grubun içerisinde)	за исключением (dışında, haricinde)	в пределах (içerisinde)	вне сферы (kapsamı dışında)
в лице (şahsında)	в счет (hesabına)	в роли (olarak)	под предлогом (bahanesiyle)
в меру (...olduğu ölçüde, uygun olarak, uyarınca)	за счет (uğruna)	в контраст (aksine)	с течением (sırasında, boyunca)
в направлении (yönünde, karşı)	на предмет (için, amacıyla)	в сторону (-e karşı, yönünde)	со стороны (tarafından)
в начале (başta, başında)	на протяжении (süresince, boyunca)	в сфере (alanında)	с целью (amacıyla)
в области (alanında, bölgesinde)	на имя (adına)	в сопровождении (eşliğinde, refakatinde)	не в пример (farklı olarak)

Yukarıda göstermiş olduğumuz edatlardan hemen hemen hepsi “İsmin –in Hali (Родительный Падеж) ile kullanılmaktadır, yalnızca “(не в пример, в контраст ve в противоположность)” gibi birkaç edat “İsmin –e hali (Дательный Падеж) ile birlikte kullanılmaktadır.

Bu edatların çoğu tek anlamlıdır: Eklendikleri isimlerin uygun sözcük anlam ilişkilerini ifade ederler. Yine buna ek olarak bileşik isim edatlarında da tek anlamlı olmayan edatlar vardır. Bu edatlar “со стороны, в направлении, в пользу, по части, по поводу ve на пути” edatlarıdır.

1.1.2.2.2. İki Edatla Kurulan Bileşik İsim Edatları

Tablo 1.6. İki Edatla Kurulan Bileşik İsim Edatları

в зависимости от (-e bağlı olarak)	в согласии с (rızasıyla, uyarınca)	во главе с (önderliğiyle)
в направлении к (-e doğru, -e karşı)	в содружестве с (ortaklığıyla)	в унисон с (- ile uyum içinde)
в сообществе с (ile birlikte)	в сравнении с (birine-bir şeye kıyasla, oranla)	в уровень с (-ile aynı seviyede)
в ответ на (cevaben, karşılık olarak)	в соответствии с (-e göre, uygun olarak)	на пути к (yolunda)
в связи с (bağlantılı olarak)	в стороне от (-den uzakta)	по направлению к (-e karşı)
в отличие от (birinin-bir şeyin aksine, tersine)	в сторону от (- den tarafa)	по отношению к (karşı, karşısında)

İki edatla kurulan bileşik isim edatlarında tamamlayan edat durumundaki edat, kendisinden sonra gelecek olan ismin halini belirlemektedir. Bu durumu örneklerle birlikte açıklanmaktadır:

- ❖ “От” tamamlayıcı edatı
- ❖ “Родительный Падеж” ekiyle birlikte kullanılmaktadır.

в зависимости от **кого? чего?** (-e bağlı olarak) anlamını vermektedir.

в отличие от **кого? чего?** (birinin, bir şeyin aksine-tersine) anlamını vermektedir.

в сторону от **кого? чего?** (bir yana) anlamını vermektedir.

❖ “К” tamamlayıcı edatı Дательный Падеж ile birlikte kullanılmaktadır.

на пути к **кому?- чему?** (yolunda) anlamını taşımaktadır.

по направлению к **кому?- чему?** (-e karşı) anlamını taşımaktadır.

по отношению к **кому?- чему?** (karşı, karşısında) anlamını taşımaktadır.

❖ “На” tamamlayıcı edatı Винительный Падеж ile birlikte kullanılmaktadır.

в ответ на **кого?- что?** (karşılık olarak) anlamını taşımaktadır.

❖ “С” tamamlayıcı edatı Творительный Падеж ile birlikte kullanılmaktadır.

в связи с **кем?- чем?** (bağlantılı olarak) anlamını taşımaktadır.

в согласии с **кем?- чем?** (rızasıyla, uyarınca) anlamını taşımaktadır.

в содружестве с **кем?- чем?** (ortaklığıyla) anlamını taşımaktadır.

в сравнении с **кем?- чем?** (birine-bir şeye kıyasla, oranla) anlamını taşımaktadır.

в унисон с **кем?- чем?** (-ile uyum içinde) anlamını taşımaktadır.

в уровень с **кем?- чем?** (-ile aynı seviyede) anlamını taşımaktadır.

во главе с **кем?- чем?** (önderliğiyle) anlamını taşımaktadır.

İkinci grubun hemen hemen bütün edatları tek anlamlıdır.

1.1.2.2.3. Basit İsim Edatları

Tablo 1.7. Basit İsim Edatları

Порядка (yaklaşık olarak, aşağı yukarı)	Путём (yoluyla, vasıtasıyla, aracılığıyla)
Посредством (vasıtasıyla, aracılığıyla, yoluyla, yardımıyla, sayesinde)	Типа (cins, tür, tip, çeşit, gibi, -e benzer, farksız)

Basit isim edatları tek anlamlıdır. Birlikte kullanıldıkları ismin sözcük anlamını ifade ederler.

1.1.2.3. Fiilden Türeyen Edatlar

Fiilden türeyen edatlar biçim olarak fiilimsi(ulaç) görevini görmektedir. Oluşumunda fiil değerler dizisiyle bir bağlantısı yoktur ve fiilin kendi anlamıyla bir anlam ilişkisi taşımaz. Bu tür edatlar basit ve bileşik olabilirler; ikinci durumda fiilimsinin şekli tamamlayıcı edatla bağlantılıdır.

1.1.2.3.1. Basit Fiil Edatları

Tablo 1.8. Basit Fiil Edatları

Благодаря (Sayesinde, nedeniyle)	не доходя (ulaşmadan, varmadan)
Включая (içinde, dâhil)	не считая (Varsaymadan, varsayım etmeden)
Кончая (Bitirerek)	Считая (Varsayarak)
Начиная (Başlayarak)	Погодя (bekleyerek)
Пройдя (Geçerek)	Спустя (Bir süre sonra)

Bu edatlara getirilen ismin hal ekleri, çoğunlukla fiilin kendi karakterine uygun olarak oluşturulmaktadır. Ancak bu kuralın dışında kalan iki edat istisna oluşturmaktadır. Bu edatlar: “благодаря” ve “не доходя” edatlarıdır.

- “благодарить **кого?**” ismin hal ekiyle çekimlenirken, “благодаря **кому-чему?**” ismin hal ekiyle çekimlenmektedir.
- “не доходить **до кого-чего?**” ismin hal ekiyle çekimlenirken, “не доходя **кого-чего?**” ismin hal ekiyle çekimlenmektedir.

İstisnai olan bu edatlar, kendi öbekleri olan edatlardır ve bu yönleriyle yukarıda bahsedilen kuralın dışında kalmaktadırlar.

Basit fiil edatları tek anlamlı edatlardır. İlgili fiilin kelime anlamına dayalı olarak ifade edilirler; ancak çağdaş dilde kendi soyut anlamına sahip olan “благодаря” edatı istisnai durum oluşturmaktadır.

1.1.2.3.2. Bileşik Fiil Edatları

Tablo 1.9. Bileşik Fiil Edatları

ГЛЯДЯ ПО (-e göre, bağlı olarak)	НАЧИНАЯ С (- den, -dan başlayarak, - den, -dan beri)	ИЗХОДЯ ИЗ (-den, dan itibaren)
СУДЯ ПО (-e dayanarak)	НЕСМОТРЯ НА (rağmen, karşın)	ИСХОДЯ ИЗ (-den, -dan yola çıkarak)
НЕВЗИРАЯ НА (-e rağmen)	НЕ ДОХОДЯ ДО (ulaşmadan önce)	СМОТРЯ ПО (bağlı olarak)

Bu edatlara getirilen ismin hal ekleri kullanılan fiille bağlantılıdır:

“Глядеть”(bakmak, görünmek), “смотреть” рассуждать(akıl yürütmek), решать(karar vermek) anlamında kullanıldığında **по чему?** İsmi hal ekiyle

“Судить”(yargılamak) **по кому-чему?** İsmi hal ekiyle

“Взирать”(bakmak) **на кого-что?** İsmi hal ekiyle kullanılır.

Bütün bu edatlar tek anlamlıdır. İlgili fiilin kelime anlamına dayalı olarak ifade edilirler.

1.2. EDAT BİRLEŞİMLERİ (ÖBEKLERİ)

Türevi olan isimden türeyen edatlar, tek başına anlamı olan kelimelerden etkilenecek, onları tamamlayarak farklı basamaklarda durmaktadır. Bu edatların birçoğu ilgili isimlerle bağlantılı olan sözcüksel anlam birliğini, paradigmal ilişkileri ve sentaks birliğini tamamen yitirmiştir. Bu edatlar, örneğin; “ **ввиду (чего?), в виде (кого-**

чего?), посредством (чего?), путем (чего?) в силу (чего?), в течение (чего?), вследствие (чего?), в качестве (кого-чего?), насчет (кого-чего?), по мере (чего?)” edatlarıdır. Ancak bir çok durumda bileşik isim edatları ilgili isimle ve ismin bazı paradigmalar özellikleriyle birlikte, canlı ve sıkı anlamsal bağ kurarlar. İlişki kurarak, bu tür edatlar aynı zamanda kendilerine nesnel anlam ögesi taşımaktadır.

Bu bileşik edatlara “без помощи (кого-чего?), без сопровождения (кого-чего?), в границах (чего?), в знак (чего?), в области (чего?), в пользу (кого-чего?), в связи (с чем?), в противоположность (кому-чему?), в роли (кого?), в условиях (чего?), на основании (чего?), по адресу (кого-чего?), под предлогом (чего?), при посредстве (кого-чего?), в согласии с (кем-чем?)” edatları örnek verilebilir.

Bu tür edatlar edat birleşimleri (öbekleri) olarak adlandırılabilir. Bu birleşimlerin tamamen edatlar sınıfına bağlı olmadığını gösteren özellikler şunlardır:

1. Edat birleşimlerinin birçoğu, edatların aksine birbirlerine bağlı oldukları ismin hal ekleriyle seçici olmaktadır. Bu isimler sadece **canlı** veya sadece **cansız isim** olabilir.

- “в границах” (чего?) **cansız isimle** birlikte kullanılmakta olup, kendisinden sonra (кого?) **canlı isimle** birlikte kullanılmamaktadır.
- “в области” (чего?) **cansız isimle** birlikte kullanılmakta olup, kendisinden sonra (кого?) **canlı isimle** birlikte kullanılmamaktadır.
- “вне рамок” (чего?) **cansız isimle** birlikte kullanılmakta olup, kendisinden sonra (кого?) **canlı isimle** birlikte kullanılmamaktadır.
- “в порядке” (чего?) **cansız isimle** birlikte kullanılmakta olup, kendisinden sonra (кого?) **canlı isimle** birlikte kullanılmamaktadır.
- “в роли” (кого?) **canlı isimle** birlikte kullanılmakta olup, kendisinden sonra (чего?) **cansız isimle** birlikte kullanılmamaktadır.
- “в ипостаси” (кого?) **canlı isimle** birlikte kullanılmakta olup, kendisinden sonra (чего?) **cansız isimle** birlikte kullanılmamaktadır.
- “в сообществе” (с кем?) **canlı isimle** birlikte kullanılmakta olup, kendisinden sonra (с чем?) **cansız isimle** birlikte kullanılmamaktadır.

Bu seçicilik, edat öbeğinde bulunan ismin kelime anlamıyla tanımlanmakta ve açıklanmaktadır.

Aynı zamanda bu tür edat birleşimlerindeki tamamlayıcı anlam ilişkisi, sözcüksel faktörden daha güçlü olabilir ve bu durumda **canlı ve cansız isimlerdeki** seçici durum ortadan kalkar. Bu özellikteki edatlar hem canlı hem de cansız isimlerle birlikte kullanılabilir. Bu edatlar şunlardır:

- “**не в пример**” yapısı kendisinden sonra **hem “Кого?(Kimin?)” hem de “Что? (Neyin?)”** sorularına göre çekimlenebilmektedir.
- “**в согласии**” yapısı kendisinden sonra **hem “С кем? (Kim ile?)” hem de “Чем? (Ne ile?)”** sorularına göre çekimlenebilmektedir.
- “**в честь**” yapısı kendisinden sonra **hem “Кого?(Kimin?)” hem de “Что? (Neyin?)”** sorularına göre çekimlenebilmektedir.
- “**с помощью**” yapısı kendisinden sonra **hem “Кого?(Kimin?)” hem de “Что? (Neyin?)”** sorularına göre çekimlenebilmektedir.
- Son olarak “**при посредстве**” yapısı da kendisinden sonra **hem “Кого?(Kimin?)” hem de “Что? (Neyin?)”** sorularına göre çekimlenebilmektedir.

2. Birçok durumda edat öbeklerinde bulunan isim, uyumlu sıfat yapma özelliğini taşımaktadır. Bu şekilde uyumlu sıfatın yerleştirilmesiyle, edat öbeği kendi yardımcı fonksiyonunu kaybeder ve tanımlanan isim, bütün nesnel özelliklerini yeniden kazanır. Fakat pek çok durumda uyumlu sıfat, edat öbeğinde yer alamayabilir. Bunlar tür edatlar şunlardır;

Tablo 1.10. Uyumlu Sıfat Almayan Edatlar

В знак (чего?) (Bir şeyin işareti olarak)	В результате (чего?) (Bir şeyin sonucunda)
В продолжение (чего?) (Bir şeyin devamında)	На предмет (чего?) (için, amacıyla)
В отношении (кого? чего?) (Birisiyle veya bir şeyle olan ilişkide)	По мере (чего?) (olarak)

3. Bazı durumlarda ise edat eklendiğinde, isim zamirle yer değiştirir.

“**в ходе урока**” yapısında *dersin yerine* “onun” zamiri yazılabilir ve hem “**в ходе его**” hem de “**в его ходе**” olarak ifade edilebilir.

“**со стороны девушки**” ifadesinde *kızın yerine onun* zamiri yazılabilir ve hem “**с её стороны**” hem de “**со стороны неё**” olarak ifade edilebilir.

“**в пользу голодающих**” ifadesinde ise *açlık çekenlerin yerine onlar* zamiri yazılabilir ve hem “**в их пользу**” hem de “**в пользу них**” olarak ifade edilebilir.

1.3. RUSÇADA EDATLARIN SÖZCÜK ANLAMLARI

Tek başına bir sözcük olarak edatın kelime anlamı herhangi bir ilişkinin değeridir. Bu ilişki ya soyut, geniş ya da daha çok somut, belirli ve dar olabilir. Ancak her durumda edatın farklı bir soyutlama derecesi vardır. Anlam olarak “boş” edatlar yoktur. Bazı dilbilgisi açıklamalarında edatların anlamsal(semantic) boşluğu, edatın soyut anlamı olarak ifade edilmektedir. Anlamsal boşluk “**о, в, по**” edatlarında şu durumlarda görülmektedir: “**думать о будущем, сомневаться в подруге, тосковать по семье**”. Ancak tüm bu durumlarda edat hal ekleriyle birlikte nesnel veya kesin ilişkiler ifade eder. Edat daha çok somut, belirli ve dar olduğu durumlarda ise, daha farklı ilişkileri ifade etmektedir.

Tek anlamlı olmayan birkaç istisna edatın dışında, **türevi olan edatların anlamları** genellikle ilişkilendirildikleri kelimenin sözcük anlamı ile bağlantılıdır.

- “**возле, не доходя до veya пройдя**” edatları **yer ilişkisi** taşımaktadır.
- “**на протяжении veya в течение**” edatları **zaman ilişkisi** taşımaktadır.
- “**по сравнению с veya подобно**” edatları **benzetme, karşılaştırma ilişkisi** taşımaktadır.
- “**вровень с veya наравне с**” edatları **kıyaslama, benzetme ilişkisi** taşımaktadır.

Bu tür edatların anlamları bağlandıkları sözcüklerle ortaya çıkan ilişkilerle birlikte ifade edilmektedir.

Türevi olmayan edatların anlamlarına değinecek olursak; türevi olmayan edatların hepsi çokanlamlıdır. Her biri birkaç farklı ilişkileri ifade etme özelliğine

sahiptir. Bu birkaç anlamın içinde, biri merkezi, esas ve baskın diğerleri ise edatın anlam yapısında merkezden uzak haldedirler. Edatın farklı anlamları birbirleriyle iç içe bağlantılı veya birbirinden farklı olabilir. **“от”** edatı **yer ilişkisi- uzaklaşma** anlamıyla **kaynak ilişkisi –çıkma veya nesne** anlamlarıyla bağlantılıdır. **Zaman ilişkisi** ise bu edatın diğer anlamlarından izole durmaktadır. Bu durumu örneklendirerek şu şekilde açıklayabiliriz:

“от”

Yer ilişkisi- Uzaklaşma: отплыть от берега (sahilden yelken açmak)

Kaynak ilişkisi- çıkma-: письмо от моего отца (babamdan mektup),

Nesne: Защита от врагов (düşmanlardan korunma)

Bu örneklerde geçen “от” edatın semantik (anlamsal olarak) birbirleriyle bağlantılıdır.

Ancak “Приказ от второго января (iki Ocak tarihli emir)” gibi **zaman ilişkisi içerisinde** kullanılan “от” edatı diğer anlamlarından farklı niteliktedir.

“Про” edatının semantik yapısı iki farklı anlam taşımaktadır. Bunlar; **nesne ilişkisi ve görev ilişkisidir**. Bu iki anlam birbirleriyle bağlantılı değildir.

- **Говорить про детей** – Çocuklar hakkında konuşmak
- **Эти замечания не про тебя**- Bu uyarılar senin için değil!

Görüldüğü gibi, edatın anlam yapısı ve özellikleri ismin hallerinin yapısı ve özelliklerine yakındır. Ve iki durumda da anlamların farklı soyutlama derece ilişkisi vardır ve ismin hallerindeki ve edatlardaki bu ilişkilerin varlığı büyük ölçüde aynıdır, özdeşir. Hem ismin hallerinde hem de edatlarda anlam sistemi; temel, esas olan ya da temel olmayan anlam veya anlamlarla düzenlenmektedir. Her iki durumda da bu anlamlar, kelimelerin tek tek sözcük durumundan edat durumuna geçmesine yardımcı olur. Türevi olmayan edatların temel anlam özellikleri genellikle aşağıdaki faktörlere göre oluşturulmaktadır.

Her dilde edatlarla aynı anlamı taşıyan veya anlam olarak onlara yakın olan **ön ekler** vardır. Bu örnekleri örneklerle şu şekilde açıklayabiliriz. Örneğin;

- “**безумный** – без ума(akılsız), **безопасность**– без опасности(tehlikesiz)” sözcüklerinin her ikisinde (**olmama, bulunmama**) durumu vardır.
- “**межзональный** – между зонами (bölgeler arası)” sözcüklerinde (**bağlılık**) durumu vardır.
- “**досрочный** – до срока(süresinden önce yapılan/yer alan)” sözcüklerinde ise (**öncelik durumu**) söz konusudur.

Bu tür ön ekli anlamsal uygunluk aşağıdaki edatlarda da mevcuttur. Bunlar;

- “**Без**” edatında olmama, bulunmama durumu söz konusudur. Örneğin: “**без дома**” ve “**бездомный**” sözcüklerinin her ikisinde de (**evsiz**) anlamı vardır.
- “**До**” edatında “**летать до**” ve “**долетать**” sözcüklerinin her ikisi de (**uçararak varmak**) anlamına gelmektedir.
- “**За**” edatında ise ötesinde bulunma anlamı vardır. Örneğin: “**за Волгой**” ve “**заволжский**” sözcüklerinin her ikisinde de (**Volga’nın ötesinde**) anlamı mevcuttur.
- “**Из**” edatında –den, –dan anlamı söz konusudur. Örneğin: “**гнать из чего? из города**” ve “**изгнать**” kelimelerinin her ikisi de (**kovmak, dışarı atmak**) anlamları mevcuttur.
- “**Между**” edatında arasında bulunma durumu söz konusudur. Örneğin: “**между национальными**” ve “**межнациональный**” sözcüklerinin her ikisi de (**yerel**) anlamına gelmektedir.
- “**На**” edatı ise birisine veya bir şeye bir eylemde, harekette bulunma anlamında kullanılmaktadır. Örneğin: “**жаловаться на кого?**” ve “**нажаловаться**” fiillerinin her ikisinde birisine (**şikâyet etmek, yakınmak**), “**бросить (на что?)**” ve “**набросить**” fiillerinin her ikisinde ise (**atmak, atlamak, atılmak**) anlamları mevcuttur.
- “**Над**” edatında üzerine anlamı söz konusudur. Örneğin: “**Надстроить**” ve “**строить над**” sözcüklerinin her ikisinde de (**yükseltmek, bir kat çıkmak, üzerine inşa etmek**) anlamları mevcuttur.
- “**От**” edatında –den, –dan (çıkma, ayrılma) durumları söz konusudur. Örneğin: “**ехать (от чего?)**” ve “**отъехать**” sözcüklerinin her ikisinde de (**bir yerden ayrılma, uzaklaşma**) anlamları mevcuttur.

- “По” edatıyla birlikte kullanılan “по моему мнению” ve “по-моему” sözcüklerinin ise her ikisi de (*bence, bana göre*) anlamlarını taşımaktadır.
- “Под” edatında altında bulunma durumu söz konusudur. Örneğin: “подложить” ve “положить (подо что?)” fiillerinin her ikisinde (*altına koymak, yerleştirmek*) anlamları söz konusudur.
- “С” edatında –ile (birliktelik) anlamı söz konusudur. Örneğin: “вместе (с кем?)” ve “совместный” sözcüklerinin her ikisinde (*ortak*) anlamı “единение (с кем?)” ve “соединение” sözcüklerinin her ikisinde ise (*bağlantı, birleşim*) anlamı mevcuttur.

Bununla birlikte yine bazı zarf edatlarının da benzerlik ilişkileri bulunmaktadır. Bu edatlar ise şunlardır;

- “Вне” zarf edatında *dışında bulunma* anlamı söz konusudur. Örneğin: “вневременный” ve “вне времени” sözcüklerinin ikisi de (*ebedi*) anlamına gelmektedir.
- “Внутри” zarf edatında *içinde bulunma* anlamı söz konusudur. Örneğin: “внутриквартирный” ve “внутри квартиры” sözcüklerinin ikisi de (*dairenin içi*) anlamına gelmektedir.
- “Около” zarf edatında *yakınında, çevresinde, etrafında bulunma* anlamı söz konusudur. Örneğin: “околоземный” ve “около земли” sözcüklerinin ikisi de (*arazinin yakınında, etrafında*) anlamına gelmektedir.
- “Среди” zarf edatında ise *arasında olma, ortasında bulunma* anlamı söz konusudur. Örneğin: “средисезонный” ve “среди сезона” sözcüklerinin her ikisi de (*sezon arasında, ortasında*) anlamına gelmektedir.

Güçlü ve düzenli öngörülebilir sözdizimi yoluyla edat ve ön ek, dil bilgisel olarak temel sözcükle uygun düşmektedir.

1.3.1. Tam (mutlak), ses birimsel ve anlamsal uygunluk

Rusça dil bilgisindeki kimi sözcük öbeklerinde, edat ile ön ek mutlak ve anlamsal olarak denk düşecek biçimde sıralanabilmektedir. Bu dil bilgisel özelliği örnekler üzerinden şu şekilde açıklayabiliriz:

- “**В**” edatı ve önekinin uyumlu bir yapı oluşturduğu “**въехать в город**” sözcük öbeği (*şehre girmek*) anlamına gelmektedir.
- “**до**” edatı ve önekinin uyumlu ve düzenli bir yapı oluşturduğu “**добраться до вокзала**” sözcük öbeği (*istasyona ulaşmak*) anlamına gelmektedir.
- “**За**” edatı ve önekinin uyumlu bir yapı oluşturduğu “**забежать за угол**” sözcük öbeği (*koşarak köşeden dönmek*) anlamına gelmektedir.
- “**Над**” edatı ve önekinin uyumlu bir yapı oluşturduğu “**надругаться над кем?**” ve “**надругаться над чем?**” sözcük öbekleri (*birisine veya bir şeye hakaret etmek*) anlamlarına gelmektedir.
- “**От**” edatı ve önekinin uyumlu bir yapı oluşturduğu “**отскочить от армии**” sözcük öbeği (*askerden dönmek*) anlamına gelmektedir.
- “**С**” edatı ve önekinin uyumlu bir yapı oluşturduğu “**съехать с чего?**” sözcük öbeği (*bir şeyden ayrılmak, uzaklaşmak*) anlamına gelmektedir. Vermiş olduğumuz örneğe ek olarak, “**с**” edatı ve önekinin yine uyumlu ve düzenli bir yapı oluşturduğu “**соединиться с кем? чем?**” sözcük öbeği (*birisine veya bir yere bağlı olmak, bağlanmak*) anlamına gelmektedir.

1.3.2. Sadece Anlamsal Uygunluk

Kimi sözcük öbeklerinde ise edat ile önek ses birimsel ve mutlak değil, sadece anlamsal uygunluk göstermektedir. Bu tür sözcük öbeklerini ise şu örneklerle daha net ifade edebiliriz;

- “**вы**” öneki ve “**из**” edatıyla birlikte oluşturulan “**выехать из чего? (из города)**” sözcük öbeği (*bir yerden ayrılmak, şehirden ayrılmak*) anlamına gelmektedir.
- “**При**” öneki ve “**к**” edatıyla birlikte oluşturulan “**прикоснуться (к чему)?**” sözcük öbeği (*bir şeye dokunmak, bir şeye değmek*) anlamına gelmektedir.

Verildiği anlamla birlikte edatlar birden fazla ismin haliyle birlikte kullanılabilir. Öyle ki “**В**” edatı “**Исмин –і Hali (Винительный Падеж)**” ve “**Исмин –de Hali (Предложный Падеж)**” ile birlikte kullanılarak yer ilişkisi, (içinde bulunma durumu) ifade eder.

- “В парк” sözcük öbeğinde “в” edatı İsmi –i hali ile birlikte kullanılarak (**парка**) anlamını taşımaktadır.
- “В парке” sözcük öbeğinde ise “в” edatı İsmi –de hali ile birlikte kullanılarak (**parkta**) anlamını taşımaktadır.

“За” edatı “İsmi –i Hali (Винительный Падеж)” ve İsmi –ile Hali (Творительный Падеж) ile birlikte kullanılarak **yer ilişkisi, (arkada bulunma, ötesinde olma)** durumlarını ifade etmektedir.

- “За озеро” sözcük öbeğinde “за” edatı İsmi –i hali ile birlikte kullanılarak (gölün arkasına) anlamını taşımaktadır.
- “За озером” sözcük öbeğinde ise “за” edatı İsmi –ile hali ile kullanılarak (gölün arkasında) anlamını taşımaktadır.

“Меж, Между” edatı İsmi –in Hali (Родительный Падеж) ve İsmi –ile Hali (Творительный Падеж) ile birlikte kullanılarak **yer ilişkisi, (aralık içinde bulunma, kimin ve neyin arasında olma)** anlamını taşımaktadır.

“Между деревьев”⁶ sözcük öbeğinde “между” edatı İsmi –in hali ile kullanılarak (birden çok ağaçların arasına) anlamını taşımaktadır.

“Между деревьями” sözcük öbeğinde ise “между” edatı İsmi –ile hali ile kullanılarak (iki ağacın arasında) anlamını taşımaktadır.

⁶ “Между деревьев” kullanım şekli güncel bir kullanım şekli değildir. Onun yerine aynı anlamı taşıyan “Среди деревьев” sözcük öbeği kullanılmaktadır.

1.4. TÜRKÇE DİL BİLGİSİNDE EDAT

Edatlar, birçok dilbilimci tarafından incelenen ve tartışılan bir sözcük grubudur. Bu nedenle edatın tanımı üzerine farklı görüşler mevcuttur. Edat kelimesinin anlamına baktığımız zaman, TDK sözlüğünde: “*Edat, tek başına anlamı olmayan, sonuna geldiği sözle cümledeki diğer kelimeler arasında ilişki kuran kelime türü, ilgeç*”.⁷ Denilmektedir. Gramer Terimleri Sözlüğünde ise “Yalnız başına bir anlam taşımayan; ancak isim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelerek sonuna geldiği sözcük ile cümledeki diğer kelimeler arasında anlam ilişkisi kuran gramer görevli müstakil kelime” denilmektedir. Başlıca edatlar “ **ile, gibi, için, doğru, göre, kadar, başka, itibaren, beri, yana, vb.**”

Yukarıda vermiş olduğumuz tanımların yanı sıra, edatın tanımı üzerine dilbilim araştırmacıları da birtakım görüşler sunmuşlardır. Bu görüşlere de değinecek olursak;

Zeynep Korkmaz’a göre edat, “Yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu sözcük ve sözcük gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, dil bilgisi bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri sözcüklerle cümledeki öteki sözcükleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlerdir”.⁸

Muharrem Ergin edatlar için; “ Manaları olmayan, sadece gramer görevleri bulunan kelimelerdir. Tek başlarına manaları yoktur. Hiçbir nesne veya hareketi karşılamazlar, ancak manalı kelimelerle birlikte kullanılarak onları desteklemek şartıyla bir gramer vazifesi görürler. Bu nedenle manalı kelimeler olan isimlerin ve fiillerin yanı sıra edatlara da vazifeli sözcükler denilebilir”⁹ demektedir.

Günay Karaağaç’a göre edatın tanımı ise: “ Edatlar, bağlı bilgilerin ve ilişkilerin adlarıdır. Bu yönleriyle, sözlük birimleri arasında apayrı yere sahip olan ve dilde bağımsız olarak var olamayan edatlar, söz öbeği ve cümle gibi dil birimleriyle kullanılabilen ve onlara farklı anlamlar katan söz dizimi birimleridir”.¹⁰

⁷ TDK, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, 754.

⁸ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014, 471.

⁹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak, İstanbul 2013, 348.

¹⁰ Günay Karaağaç, *Türkçenin Dil Bilgisi*, (2.baskı), Akçağ, Ankara 2013, 432.

Türkçe sözlüklerde yer alan ve araştırmacıların yapmış oldukları tanımlara baktığımızda edat sözcüğü genel olarak “Kendi başına anlamı olmayan, eklendikleri sözcüklerle birlikte cümlenin diğer sözcükleri arasında farklı anlam ilişkileri kurabilen sözcük çeşitleridir” diyebiliriz.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz tanımlardan yola çıkarak, şunu söyleyebiliriz ki Türkçe ve Rusça dil bilgisinde yer alan edat tanımlarına baktığımızda, tanımların hem Rusçada hem de Türkçede birbirlerine benzer olduklarını görebilmekteyiz. Edatlar her iki dilde de benzer maddelerle ele alınmıştır. Ancak yapısal olarak ele alındığında birtakım farklılıklar göstermektedirler. **Bunlardan birincisi;** Türkçe dil bilgisinde ilgeçler(edatlar), çekime girdikleri isim soylu sözcüklerin ya yalın hallerinden ya da çıkma, yönelme, vasıta ve ilgi durumu gibi ismin hal ekleriyle türetilmiş biçimlerinden sonra gelirler.¹¹ Rusça dil bilgisinde ise edatlar tam tersi bir nitelik taşımaktadır. Bu durumu örneklerle şu şekilde açıklayabiliriz;

❖ Я купила книгу **для** моего отца.

Babam **için** kitap satın aldım.

“Для”(için) edatı birinci örnekte isimden önce kullanılmıştır. Ancak ikinci örnekteki “için” edatı isimden sonra kullanılmıştır.

❖ **Напротив** моего дома находится большой театр.

Evimin karşısında büyük tiyatro bulunmaktadır.

Buradaki örnekte de birinci cümledeki “напротив” (karşısında) edatı isimden önce kullanılmasına karşın, ikinci cümledeki “karşısında” edatı isimden sonra kullanılmıştır.

İkinci durum ise; edatların birlikte kullanılarak ifade oluşturdukları ismin hal ekleri Rusça ve Türkçe dil bilgisinde yine birtakım farklılıklar içermektedir. Edatların cümle içerisinde geçici bir görev üstlenmeleri, onları ismin hal ekleriyle paralel hale getirmiştir. Edatların ve ismin hal eklerinin aralarındaki en önemli farklılık, biçimce birincilerin **ek**, ikincilerin ise bağımsız birer **sözcük** olmalarıdır. Bu durumda edatlar; biçimce **sözcük**, işleyiş bakımından ise **ismin hal ekleri** durumundadırlar. İsmi hallerinin sayısı her dilde farklılık göstermektedir. Türkçe ve Rusça dil bilgisindeki farklılık; Türkçede 8 tane, Rusçada ise 6 tane ismin hal eklerinin olmasıdır. Bu durumu

¹¹ Korkmaz, 901.

açıklamadan önce ismin hal eklerinin Türkçe ve Rusça dil bilgisindeki tanımlarını belirtmemizde fayda olacaktır.

İsmin Halleri; Türkçe dil bilgisi kitaplarında şöyle ifade edilmektedir;

TDK sözlüğünde “**ad durumu**” olarak belirtilmekte olan ismin hali; “Başka bir sözcükle ilgi kurmak için ismin yalın şekilde veya ek alarak girdiği haldir”.¹²

Zeynep Korkmaz ismin hal eklerini “**ad çekimi ekleri**” olarak nitelemekte ve şöyle ifade etmektedir:

“Ad çekimi ekleri, cümlede adlar ile fiiller arasındaki geçici anlam ilişkilerini kurmak üzere adların girdiği durumları ifade eden eklerdir”.¹³

Muharrem Ergin ise bu ekle ilgili olarak “**hal ekleri**” ifadesini kullanmaktadır ve ona göre hal ekleri: “İsmin diğer sözcüklerle münasebeti esnasında içinde bulunduğu durumlardır”.¹⁴ İsim bu münasebetleri bazen ek olmadan, çoğu kez ise ek alarak ifade etmektedir.

Tahsin Banguoğlu ise; ismin hal eklerini “**ad çekimi**” olarak incelemektedir ve adların başka sözcüklerle olan ilişkilerine göre farklı durumlarda bulunduklarını ve bu durumların onlara gelen bazı hâllerle belirtildiğini ifade eder.

¹² TDK, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, 28.

¹³ Korkmaz, 112.

¹⁴ Ergin, 129.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇE VE RUSÇA DİL BİLGİSİNDE İSMİN HALLERİ

2.1. TÜRKÇEDE İSMİN HALLERİ

Tablo 2.1. Türkçe Dil Bilgisindeki Başlıca İsmın Hal Ekleri ve Kullanımları

Yalın Durum (<i>nominatif</i>)	İsmın <u>hiçbir çekim eki almamış</u> ve <u>nesne görevi üstlenmemiş</u> olan halidir. Örneğin; <i>ev, okul, üniversite, ders, araba, deniz, gezi, vb.</i>
Yönelme/ Yaklaşma Durumu (<i>datif</i>)	İsmi fiile <u>yönelme</u> ve <u>yaklaşma</u> yoluyla bağlayan halidir. “ <u>-a,-e,-(y)a,-(y)e</u> ” ekiyle oluşturulur. Örneğin; <i>eve, okula, üniversiteye, derse, arabaya, denize, geziye, vb.</i>
Belirtme/ Yükleme Durumu (<i>akuzatif</i>)	Cümle içerisinde, yüklemın doğrudan etkisi altındaki nesnenin, “ <u>-(v)ı, -(v)i,-(v)u -(v)ü</u> ” eklerini alarak veya hiçbir ek almadan girdiği durumdur. Örneğin; <i>ev bulmak, okulu bitirmek, üniversiteyi gezmek, dersi dinlemek, arabayı yıkamak, denizi seyretmek, geziyi ertelemek, vb.</i>
Bulunma Durumu (<i>lokatif</i>)	Eylemin belirtmiş olduğu iş, oluş ve durumun yerini “ <u>-da, -de,-ta, -te</u> ” ekleriyle bildiren ismin halidir. Örneğin; <i>evde, okulda, üniversitede, derste, arabada, denizde, gezide, vb.</i>
Uzaklaşma/Ayrılma/Çıkma Durumu (<i>ablatif</i>)	“ <u>-dan</u> ” ekiyle birlikte eklendiği isimden, eylemin gösterdiği işin, oluşun kendisinden uzaklaştığını bildiren ismin halidir. Örneğin; <i>evden, okuldan, üniversiteden, dersten, arabadan, denizden, geziden, vb.</i>
İlgi/Tamlayan Durumu (<i>Genitif</i>)	Bir ismin “ <u>n(ın),n(in),n(un),n(ün)</u> ” eklerinden birisini alarak başka bir isimle bağlantı kurması halidir. Örneğin; <i>Evin bahçesi, okulun kapısı, üniversite yılları, ders notları, arabanın bagajı, deniz ferahlığı, gezi rehberi, vb.</i>

Tablo 2.1. (Devamı)

Vasıta/Araç Durumu (enstrümantal)	İsmin belirttiği nesnenin “ y(la),y(le) ” eklerini alarak, fiil içerisinde <u>vasıta veya aracı görevi</u> üstlendiği ismin halidir. Örneğin; evle, okulla, üniversiteyle, dersle, arabayla, denizle, geziyle, vb.
Eşitlik Durumu (ekvatif)	İsim veya isim soylu sözcüklerin “ -ca, -sı ” eklerini alarak, belirttiği kavram ile fiil arasında bir <u>benzerlik, eşitlik</u> gösteren ismin halidir. Örneğin; cesurca savaşmak, çocuksu hareket etmek, dilediğince gezmek, vb.

Rusça dil bilgisinde ise İsmin Halleri “**Падежи (padejler)**” olarak ifade edilmektedir. Padejler özellikleri ve yapıları bakımından Türkçe dil bilgisi yapısından farklılıklar göstermektedir. Rusçada ismin oldukça fazla çekim sistemi vardır.¹⁵ Dilbilimcilerin padejler üzerine yapmış oldukları tanımlara baktığımızda:

Russkaya Korpusnaya Grammatika¹⁶’ya göre padej :“ İsmin bir başka kelimelere, bir başka söz dizimsel cümle yapısı unsurlarına veya bir bütün olarak cümleye olan değişik türdeki söz dizimsel ilişkilerini ifade eden, ismin dil bilgisel çekim kategorileridir”.

Vinogradov ismin hal eklerini(padejleri), cümlede diğer sözcüklere etki eden ismin halleri olarak ifade etmektedir.¹⁷

Ozhegov¹⁸ a göre ise Padej; “Bükünlerle ifade edilen ismin değişen halleridir”.

Bir başka dil dilim kaynağında ise Padej, cümle içerisinde isimlerin diğer sözcüklerle olan ilişkilerini ifade eden dilbilgisi kategorisidir.¹⁹

¹⁵ Nilüfer Köksal, *Rusça Dilbilgisi*, Engin (1.Baskı), Ankara 2004, 31.

¹⁶ Ruskaya Korpusnaya Grammatika, <http://rusgram.ru/%D0%9F%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6>, Erişim Tarihi:05.11.2015

¹⁷ Vinogradov, 167.

¹⁸ S.İ.Ojegov, *Tolkoviy Slovar Russkogo Yazıka*, Russkiy Yazık, Moskova 2008, 488.

¹⁹ Bahar Demir, Svetlana Aiupova, *Çağdaş Rus Dili- Morfoloji I. Bölüm*, Erzurum 2015, 24.

Yapılan bu tanımlardan da yola çıkarak Rusça ismin hal eklerini (padejleri) 6 kategoride inceleyebilmekteyiz. Bununla birlikte her ismin tekil ve çoğul biçimleri farklı şekillerde çekimlenmektedir.²⁰ Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır.

2.2. RUSÇADA İSMİN HALLERİ

Tablo 2.2. Rusça Dil Bilgisindeki Başlıca İsmın Hal Ekleri ve Kullanımları

<u>ПАДЕЖИ(PADEJLER)</u>	<u>TÜRKÇE VE LATİNCE ADI</u>	<u>BAŞLICA SORUSU</u>
Именительный Падеж(И.п.)	İsmın Yalın Hali (<i>Nominatif</i>)	“Кто?” “Что?”
Предложный Падеж (П.п.)	İsmın –da,–de Hali (<i>lokatif, prepozitif</i>)	“Где?” “В ком?/ В чём?” “О ком?/ О чём?” “При чём?/ При ком?” “На чём? /На ком?”
Дательный Падеж (Д.п.)	(İsmın –e Hali) (<i>Datif</i>)	“Кому?/ Чему?” “К кому?/ К чему?”
Винительный Падеж (В.п.)	(İsmın – i Hali) (<i>akuzatif</i>)	“Кого?” “Что?” “Куда?” “На кого? /На что?” “В кого?/ Во что?”
Творительный Падеж (Т.п.)	(İsmın –ile Hali) (<i>enstrümantal</i>)	“Кем?” “Чем?” “С кем?” “С чем?” “Под чем?” “Над чем?”
Родительный Падеж (Р.п.)	(İsmın –in hali) (<i>Genitif</i>)	“Кого?” “Чего?” “Для чего?” “Для Кого?” “Из чего?” “Из кого?” “Без чего?” “Без Кого?” “От чего?” “От кого?” “Откуда?”

²⁰ Köksal, 31.

2.2.1. Именительный Падеж (И.П.) (İsmin Yalın Hali)

(Кто? Что?)

Rusça dilbilgisi kapsamındaki **Именительный Падеж**, Türkçe *İsmin Yalın Hali*, Latince ise *Nominatif* olarak ifade edilmektedir. Dil bilgisel olarak kullanım şekli Türkçedeki ismin yalın durumuyla aynı özellikleri taşımaktadır. İsmi hiçbir çekim eki almamış halidir. “**Кто?**” (Kim?) ve “**Что?**” (Ne?) sorusuna cevap verir.²¹ **Именительный Падеж (İsmin Yalın Hali)** hiçbir zaman **edatlarla** birlikte kullanılmazlar.²² *İsmin Yalın Hali* cümle içerisinde daima **özne** görevini üstlenmektedir.

➤ **Кто это?** (Bu kimdir?)

Это Ахмет. (Bu Ahmet'tir.)

➤ **Кто такой Ахмет?** (Ahmet kimdir?)

Ахмет врач. (Ahmet doktordur.)

➤ **Кто пишет письмо?** (Kim mektup yazıyor?)

Ахмет пишет письмо. (Ahmet mektup yazıyor.)

2.2.2. Предложный Падеж (П.П.) (İsmin –da,–de Hali)

(О ком? О чём? В ком? В чём? При чём? При ком? На чём? На ком? Где?)

Предложный Падеж, Türkçe *İsmin –da,–de Hali*, Latince ise *Lokatif*, *Prepozitif* olarak ifade edilmektedir. İsminden de anlaşıldığı gibi, sadece edatlarla (ilgeçlerle) birlikte kullanılmaktadır. Lokatif, bulunma yönüyle, Türkçe dil bilgisindeki ismin hallerinden birisi olan **Bulunma Durumu** ile benzerlik göstermekle birlikte, prepozitif kullanım şekilleriyle birçok farklılıklar içermektedir.

“**О ком? О чём? В ком? В чём? При чём? При ком? На чём? На ком? Где?**” sorularına cevap vermektedir.

²¹ **Кто?** canlı varlıklar için, **Что?** ise cansız varlıklar için kullanılmaktadır. **Кто это?** (Bu kimdir?). Это Мустафа. (Bu Mustafa'dır.) **Что это?** (Bu nedir?) Это дом. (Bu evdir.)

²² K.İ.Pehlivanova, M.N. Lebedeva, *Grammatika russkogo yazıka vı illustratsiyah*, Russkiy yazık, Moskova 2002, 38.

“О ком? О чём?” (Ne hakkında? Kim hakkında?)

- **О ком** ты рассказываешь? (Kim hakkında konuşuyorsun?)

Я рассказываю **о своей подруге**. (Kız arkadaşım hakkında konuşuyorum)

- **О чём** вы говорите?²³ (Ne hakkında konuşuyorsunuz?)

Мы говорим **об экзаменах**. (Sınavlar hakkında konuşuyoruz)

“В ком? В чём?”

- **В чём** смысл жизни? (Hayatın anlamı nedir?)

- **В ком** есть потребность?²⁴ (Kime ihtiyaç duyuluyor?)

При ком? / При чём?

- **При ком** были проведены реформы в Турции? (Türkiye’de reformlar kimin zamanında gerçekleştirilmiştir?)

При Ататюрке реформы были проведены в Турции. (Türkiye’de reformlar Atatürk zamanında gerçekleştirilmiştir.)

- **При чём** был спортзал? (Spor salonu neyin nezdindedir?)

При университете был спортзал. (Spor salonu üniversitenin nezdindedir.)

“На чём?”

- **Молодой музыкант** красиво играл **на гитаре**. (Genç müzisyen gitarla çok güzel şarkı çaldı.

- **На чём** твоя мама ездит на работу? (Annen işe ne ile gider?)

Моя мама ездит на работу **на машине**. (Annem işe arabayla gider.)

“На ком?”

- **На ком** женился Алексфндр Пушкин? (Aleksandr Puşkin kiminle evlenmiştir?)

²³ Canlı varlıklarla **О ком?**(Kim hakkında?), cansız varlıklarla ise **О чём?**(Ne hakkında?) kullanılmaktadır.

²⁴ “**В ком? ve В чём?**” yapılarının anlamları kullanıldıkları fillerle birlikte şekillenmektedir. Türkçede tam olarak çevirisi bulunmamaktadır.

Александр Пушкин женился на Наталье Ивановне. (Aleksandr Puşkin Natalya İvanovna ile evlenmiştir.)

“Где?” (Nerede?)

Nesnelerin veya şahısların nerede olduğunu öğrenmek için fiile **Где?** (Nerede?) sorusu sorulur. İsimlerin nerede bulunduğu belirtilmek isteniyorsa **“в”** veya **“на”** edatları kullanılır. **“В”** edatı herhangi bir şeyin **içerisinde** bulunulmasını, **“На”** edatı ise herhangi bir şeyin **üzerinde** bulunulmasını ifade eder.

➤ **Где вы были вчера вечером?** (Dün akşam neredeydiniz?)

Мы были в музее вчера вечером. (Dün akşam müzedeydik.)

➤ **Где находится твой родной город?** (Memleketin nerede yer almaktadır?)

Мой родной город находится на Черном море. (Memleketim Karadeniz’de yer almaktadır.)

➤ **Где стоит ваш компьютер?** (Bilgisayarınız nerede?)

Мой компьютер стоит на столе. (Bilgisayarım masanın üzerindedir.)

➤ **Где стоят тюльпаны?** (Laleler nerededir?)

Тюльпаны стоят в вазе. (Laleler vazonun içerisinde.)

2.2.3. Дательный Падеж (Д.П.) (İsmin –e Hali)

(Кому? Чему? К кому? К чему?)

Дательный Падеж, Türkçe **İsmin –e Hali**, Latince ise **Datif** olarak ifade edilmektedir. **“Кому, Чему, К кому, К чему”**(**Neye? Kime?**)sorularına cevap vererek, nesnelerin veya şahısların **yönelme durumlarını** ifade eder.

“Кому? Чему?”

➤ **Кому ты рассказываешь о твоём родном городе?** (Memleketini kime anlatıyorsun?)

Я рассказываю своим друзьям о моём родном городе.(Memleketimi kendi arkadaşlarıma anlatıyorum.)

➤ **Чему радуется Али?** (Ali neye sevinmektedir?)

Али радуется приходу его родителей. (Ali ebeveynlerinin gelişine sevinmektedir.)

“К кому? К чему?”

Дательный Падеж, (İsmin –e Hali) “к” edatıyla birlikte kullanılarak **ya bir nesnenin hareket yönünü gösterir**, yada **hareketin hedefi olan kişiyi belirtir**. Türkçe “**Kime doğru?**” anlamına gelen “**К кому?**” sorusu bir kişiye doğru yapılan hareketi, Türkçe “**Neye doğru?**” anlamına gelen “**К чему?**” sorusu ise bir yere doğru olan hareketi belirtir.

➤ **К кому пришла Зейнеп после работы?** (Zeynep işten sonra kime gitti?)

Зейнеп пришла к врачу после работы. (Zeynep işten sonra doktora gitti.)

➤ **К чему приближалась лодка?** (Tekne neye doğru yanaştı?)

Лодка приближалась к берегу. (Tekne kıyıya doğru yanaştı.)

2.2.4. Винительный Падеж (В.П.) (İsmin –i Hali)

(Кого? Что?Куда? На кого? На что? В Кого? Во Что?)

Винительный Падеж, Türkçe İsmin –i Hali, Latince Akuzatif olarak ifade edilmektedir. Başlıca “**Кого?(Kimi?)**”²⁵ ve “**Что?(Neyi?)**”²⁶ sorularına cevap vererek, İsmin – i haliyle birlikte çekimlenmektedir. **Кого?** sorusu canlı isimler için, **Что?** sorusu ise cansız isimler için yöneltilmektedir. Bununla birlikte “**Винительный Падеж**” çoğunlukla **geçişli fiillerle** birlikte kullanılmaktadır ve cümle içerisinde daima **tümleç** görevini üstlenmektedir. Geçişli fiiller; “**Ne? Neyi? Kimi?**” sorusuna cevap veren, nesneyle birlikte kullanılan fiillerdir. *Örneğin;*

²⁵ “**Кого?**” sorusu hem **Винительный Падеж** (İsmin –i Halinde), hem de **Родительный Падеж** (İsmin –in Halinde) kullanılan bir sorudur. İsmin –i Haliyle birlikte kullanıldığında “**Kimi?**”, İsmin –in Haliyle birlikte kullanıldığında ise “**Kimin?**” sorularını ifade etmektedir.

²⁶ **Что?** soru kalıbı ise hem **Винительный Падеж** (İsmin –i Halinde), hem de **Именительный Падеж**(İsmin Yalın Halinde) kullanılmaktadır. İsmin –i haliyle birlikte kullanımıyla “**Neyi?**”, İsmin Yalın Haliyle birlikte kullanıldığında ise “**Ne?**” sorularını ifade etmektedir.

Tablo 2.3. Geçişli Fiiller ve Türkçe Anlamları

ГЕЧІШЛІ ФІІЛЕР (Переходные глаголы)	ГЕЧІШЛІ ФІІЛЕРІН ТҮРКЧЕ АНЛАМЛАРИ (Sorusu)
Видеть- увидеть	Гörmek (Neyi?-Kimi?)
Защищать- защитить	Savunmak (Neyi?-Kimi?)
Вспоминать-вспомнить	Hatırlamak (Neyi?-Kimi?)
Готовить- приготовить	Hazırlamak (Neyi?)
Любить- полюбить	Sevmek (Neyi?- Kimi?)
Кончать- кончить	Bitirmek (Neyi?)
Продавать- продать	Satmak (Neyi?)
Читать- прочитать	Okumak (Neyi?)
Делать- сделать	Yapmak (Ne?)

“Что?”

➤ Зрители внимательно слушали *концерт*. (Seyirciler *neyi* dikkatle dinlediler?- Seyirciler *konseri* dikkatle dinlediler.)

➤ *Что* вы читаете? (Ne okuyorsunuz?)

Я читаю *роман* Пушкина. (Puşkin’in romanını okuyorum.)

(Vermiş olduğumuz örnekteki “Что” sorusunu Türkçeye “Ne?” olarak çevirmektediriz. Ancak bu durum Именительный Падеж (İsmin Yalın Halindeki) “Что” (Ne?) sorusu ile karıştırılmamalıdır. Bu örnekte kullanılan “Ne” sorusu nesneyi bulmaya yönelik olup, İsmin Yalın Haliyle kullanılan “Ne” sorusu ise özneyi bulmaya yöneliktir.)

“Кого?”

- **Студенты с интересом слушают преподавательницу.** (Öğrenciler *kimi* ilgiyle dinliyorlar? - Öğrenciler *öğretmeni* ilgiyle dinliyorlar.)
- **Я поблагодарила свою маму за помощь.** (Yardıma için *kime* teşekkür ettim? - Yardımı için *anneme* teşekkür ettim.)

(Vermiş olduğumuz örnekte “**поблагодарить**” fiili Türkçeye “**teşekkür etmek**” olarak çevrilmektedir. Türkçe dil bilgisindeki teşekkür etmek fiili kendisinden önce “**Киме?”** sorusuyla birlikte kullanılmaktadır. Türkçe dil bilgisi kuralları bakımından değerlendirildiğinde bu fiilin Rusçadaki ismin hallerinden birisi olan “**Дательный Падеж**” (*İsmin –e hali*) ile birlikte çekimlenebileceği düşünülmektedir. Ancak bu durum Rusça dil bilgisinde birtakım farklılıklar göstermekle birlikte, “**поблагодарить**” fiili “**(Кого?)**” sorusuyla birlikte kullanılmakta ve “**Винительный Падеж**” (*İsmin – i Hali*)’ne göre çekime girmektedir.)

“На кого?”

- **На кого похожа твоя дочь?** (Kızın kime benziyor?)

Моя дочь похожа на меня. (Kızım bana benziyor.)

“На что?”

- **На что ты смотришь?** (Neye bakıyorsun?)

Я смотрю на красоту природы. (Doğanın güzelliğine bakıyorum.)

“В Кого?”

- **В кого ты влюблён** (Kime aşıksınız?)

Я влюблён в Наташу. (Nataşa’ya âşık oldum.)

“Во Что?”

- **Во что ты влюблён** (Neye âşıksınız?)

Я влюблён в свои мечты. (Hayallerime âşığım.)

“Куда?”

Türkçe “Nereye?” olarak ifade edilen “*Куда?*” sorusu, bir yöne doğru gerçekleştirilen bir hareketi veya eylemi belirtir. **Винительный Падеж** (*İsmin –i Hali*) ile birlikte *bir yöne doğru yapılan hareket yada eylemi ifade etmek için genellikle “в” (içinde) veya “на” (üstünde) edatları kullanılmaktadır. Örneğin;*

- *Куда вы ходили вчера в восемь часов?* (Dün saat sekizde nereye gittiniz?)
Мы ходили на концерт вчера в восемь часов. (Dün saat sekizde konsere gittik.)
- *Куда Саре ходит после работы?* (Sare işten sonra nereye gidiyor?)
После работы Саре ходит в консерваторию, где поёт в хоре. (Sare işten sonra koroda şarkı söylediği konservatuara gidiyor.)

2.2.5. Творительный Падеж (Т.П.) (*İsmin –ile Hali*)

(Кем? Чем? С кем? С чем? Под чем? Над чем?)

Творительный Падеж, Türkçe *İsmin –ile Hali*, Latince ise *Enstrümantal* olarak ifade edilmektedir.

“Кем?”

- *Кем ты хочешь стать после окончания университета?* (Üniversiteyi bitirdikten sonra ne olmak istiyorsun?)
Я хочу стать преподавательницей после окончания университета. (Üniversiteyi bitirdikten sonra öğretmen olmak istiyorum.)

“Чем?”

- *Чем ваша подруга пишет письмо?* (Arkadaşınız mektubu ne ile yazıyor?)
Моя подруга пишет письмо ручкой. (Arkadaşım mektubu tükenmez kalemle yazıyor.)

“С кем?” (*Kiminle?*)

“*Kiminle?*” anlamına gelmektedir. “С” edatı *İsmin –ile Hali* ile birlikte kullanıldığı zaman *birliktelik, beraberlik ifade* etmektedir.

- **С кем вы ходили в оперу в Вене?** (Viyana’da operaya kiminle gittiniz?
Я ходила в оперу в Вене с моим мужем и с моими коллегами.
(Viyana’da operaya eşim ve iş arkadaşlarımla gittim.)
- **С кем поведешься, от того и наберешься.** (Körle yatan şaşı kalkar.)

Bunlarla birlikte Rusçada İsmi –ile halinde “С” edatı ile birlikte kullanılan fiiller yar almaktadır. Bu fiillerden başlıcaları şunlardır;

Tablo 2.4. İsmi –in Hali ile Kullanılan Fiiller

Здороваться /поздороваться	Selamlaşmak (С кем?)
Договариваться / договориться	Anlaşmak (С кем?)
Мириться / помириться	Barışmak (С кем?)
Разговаривать	Konuşmak (С кем?)
Знакомиться / познакомиться	Tanışmak (С кем?)

“С чем?” (Neli? Neyli?)

- **Торт с мороженым, который я пробовала в Будапеште был вкусным.** (Budapeşte’de denediğim dondurmali pasta lezzetliydi.)
- **Моя мама любит кофе с молоком.** (Annem sütlü kahve sever.)

“Под чем?” (Ne altında? Neyin altında?)

- **Вчера я гуляла со своим мужем под дождём.** (Dün eşimle birlikte yağmur altında dolaştım.)
- **Собака тихо сидит под столом.** (Köpek sessizce masanın altında oturuyor.)

“Над чем?” (Ne üzerinde? Neyin üzerinde?)

- **Над столом висела изящная люстра.** (Masanın üzerinde şık bir avize vardı.)
- **Над городом пролетел вертолет.** (Helikopter şehrin üzerinden uçup gitti.)
- **Стая птиц протела над озером.** (Kuş sürüsü gölün üzerinden uçup gitti.)

Yukarıda göstermiş olduğumuz soru kalıplarının yanı sıra, “за” (*arkasında*), “перед” (*önünde*), “под” (*altında*), “над” (*üzerinde*), “между” (*arasında*) gibi edatlarla birlikte kullanılan isimler yer bildirmekte ve “*Nerede?*” sorusuna cevap vermektedirler.

2.2.6. Родительный Падеж (Р. П.) İsmi –in Hali

(Кого? Чего? Для чего? Для Кого? Без чего? Без Кого? От чего? От кого? Из чего? Из кого? Откуда?)

Çalışmamızın konusunu oluşturan Родительный Падеж, Türkçe *İsmi –in Hali*, Latince ise *Genitif* olarak ifade edilmektedir. Родительный Падеж Türkçeye İsmi –in hali olarak çevrilmesine rağmen, Rusça dilbilgisi kapsamında içerdiği özellikler ve kullanım alanları bakımından Türkçe dilbilgisi yapısından daha farklı özellikler taşımaktadır. Bu yapı Rusça dilbilgisinde daha kapsamlı ve ayrıntılı kullanım alanına sahiptir. Kullanım biçimlerini alt başlıklar halinde şu şekilde sıralayabiliriz;

2.2.6.1. İsim Tamlaması (Aitlik) Durumunda

Nesnenin ve eşyanın herhangi bir kişinin sahipliğinde bulunması durumunda, eşyaya sahip olan kişi İsmi –in haline göre çekimlenmektedir. Родительный Падеж’in bu kullanım şekli Türkçe dilbilgisinde isim tamlaması olarak karşılığını bulmaktadır. Türkçedeki *ilgi, tamlayan durumuyla* aynı anlama gelmektedir.

➤ **Книга студента** (Öğrencinin kitabı)

Книга (Кого?) Чей? (М.р.) (*Erişkin cinsine göre Kimin sorusu?*)

Чья? (Ж.р.) (*Diş cinsine göre Kimin sorusu?*)

Чья? (С.р.) (*Orta cinsine göre Kimin sorusu?*)

Чьи? (Мн.ч.) (*Çoğullara göre Kimin sorusu?*)

Bir nesnenin diğer bir nesne aracılığıyla aidiyetinin belirtilmesi durumunda veya bir nesnenin başka bir nesnenin parçası olması durumunda ise **Чего? (Neyin?)** soru

kalıbı kullanılmaktadır. Ve bu durumdaki isim *Какой? Какая? Какое? Какие?(Neyin?)*²⁷ soru kalıplarına göre çekimlenmektedir. Örneğin;

➤ *Какой это центр? (Bu neyin merkezidir?)*

Центр чего? (Neyin merkezi?)

Это центр города. (Bu şehrin merkezidir.)

İsmin –in Halindeki aitlik durumu anlam olarak Türkçedeki tamlayan durumuyla örtüşmektedir. Ancak dil bilgisel yapı olarak birbirlerinden farklı olarak sıralandırılmaktadırlar. Türkçede **tamlanan tamlayandan sonra** gelir. Rusçada ise **tamlanan tamlayandan önce** gelmektedir.

➤ <u>Оданин</u>	анаhtarı
(tamlanan)	(tamlanan)
➤ <u>Ключ</u>	кабинета
(tamlanan)	(tamlanan)
➤ <u>Sevginin</u>	gücü
(tamlanan)	(tamlanan)
➤ <u>Сила</u>	любви
(tamlanan)	(tamlanan)

Bir diğer özellik ise; Rusça dil bilgisi yapısında **tamlanan** hiçbir şekilde değişmez, **tamlayan** ise İsmin –in halinin tekil ya da çoğul çekim şekline göre değişmektedir. Türkçe dil bilgisi yapısında ise bir isim ilişkilendirildiği diğer bir isme ilgi, tamlayan durumuyla bağlanır. Bu yüzden isim ya ilgi, tamlayan durumu eki almadan ya da ilgi, tamlayan durumu eki alarak meydana gelmektedir.²⁸ Örneğin;

➤ Красота	<u>природы</u>	Красота	<u>детей</u>
(tamlanan)	(tamlayan)	(tamlanan)	(tamlayan)

İlk vermiş olduğumuz örnekte “**Красота природы**” (**doğanın güzelliği**), **tamlayan** İsmin –in halinin **tekil çekim şekline** göre çekimlenmektedir. İkinci örnekte ise “**Красота детей**” (**çocukların güzelliği**) **tamlayan**, İsmin –in halinin **çoğul çekim şekline** göre çekime girmektedir.

²⁷ *Какой? Какая? Какое? Какие?* soru kalıpları Rusçadan Türkçeye “**Hangi?**” olarak çevrilmiştir fakat İsmin –in Hali ile birlikte kullanımında “**Neyin?**” soru kalıbı olarak nitelendirilmektedir.

²⁸ Karaağaç, 334.

➤ **Yolun** başı Sınav günü
(tamlayan) (tamlanan) (tamlayan) (tamlanan)

Yine ilk vermiş olduğumuz örnekte “Yolun başı” tamlayan, “un” tamlayan ekini almaktadır. İkinci örnekte ise “Sınav günü” tamlayan, hiçbir ek almadan oluşturulmuştur.

2.2.6.2. Bulunmama/Olumsuzluk Durumu

“Нет, не будет, не было”(yok) kalıplarından sonra İsmi –in Hali kullanılmaktadır.

Tablo 2.5. İsmi –in Hali ile Kullanılan Bazı Kalıplar

Настоящее время (<i>Şimdiki Zaman</i>)	У моего брата есть одна <u>дочь.</u> (Erkek kardeşimin bir kızı var.)	У моего брата нет <u>дочери.</u> (Erkek kardeşimin kızı yok.)
Прошедшее время (<i>Geçmiş Zaman</i>)	У меня был племянник. (Benim bir yeğenim vardı.)	У меня не было <u>племянника.</u> (Benim bir yeğenim yoktu.)
Будущее время (<i>Gelecek Zaman</i>)	У меня завтра будет экзамен. (Yarın sınavım olacak.)	У меня завтра не будет <u>экзамена.</u> (Yarın sınavım olmayacak.)

Нет kalıbı *Şimdiki Zaman* , *не будет* kalıbı *Gelecek Zaman*, *не было* kalıbı ise *Geçmiş Zamanla* birlikte kullanılmakta ve İsmi –in haline göre çekime girmektedir.

2.2.6.3. Tarih/Zaman Belirtirken

Kesin olan tarihlerin belirtilmesinde İsmi –in hali kullanılır.²⁹ Bugün ayın kaç olduğunu öğrenmek için “*Какое сегодня число?*” sorusunu yöneltiriz.

- *Какое сегодня число? (Bugün ayın kaç?)*

Сегодня двадцать восьмое декабря. (Bugün 28 Aralık.)

Dün ayın kaç olduğunu öğrenmek için; “*Какое вчера было число?*” sorusunu yöneltiriz?

- *Какое вчера было число? (Dün ayın kaçydı?)*

Вчера было двадцать седьмое декабря. (Dün 27 Aralık’tı.)

Yarın ayın kaç olacağını öğrenmek için ise “*Какое завтра будет число?*” sorusunu sorarız.

- *Какое завтра будет число? (Yarın ayın kaç olacak?)*

Завтра будет двадцать девятое декабря. (Yarın ayın 29’i olacak.)

- *Когда родилась ваша дочь? (Kızınız ne zaman doğdu?)*

Моя дочь родилась двадцать первого августа тысяча девятьсот восемьдесят девятого года. (Kızım, 21 Ağustos 1989 yılında doğdu.)

- *Когда ты возвращаешься из России? (Rusya’dan ne zaman dönüyorsun?)*

Я возвращаюсь из России третьего Февраля. (Rusya’dan 3 Şubat’ta dönüyorum.)³⁰

İsmi –in Hali ile kullanılan “*Когда?*” (*Ne zaman?*) sorusuna verilen kesin olan, tam tarih, edatsız bir şekilde kullanılmaktadır.³¹

²⁹ “Bugün ayın kaç?” ve “Yarın ayı kaç olacak?” gibi sorularda **sayı** İsmi Yalın Halinde orta cinsle göre çekime girerken, **ay ve sene isimleri** İsmi –in Haline göre çekime girmektedir.

³⁰ “Когда?” Ne zaman? sorularında tarih belirten bütün sayılar (gün, ay ve yıl) İsmi –in Haline göre çekime girmektedir.

³¹ Pehlivanova, Lebedeva, 85.

2.2.6.4. Sayıların Belirtilmesinde

Rusça dil bilgisinde “**один**” (bir) sayısı İsmi Yalın Haline göre, onun haricindeki diğer bütün rakamlar ise İsmi –in Haline göre çekime girmektedirler. **Два(iki), три(üç) ve четыре(dört)** sayılarından sonra kullanılan adlar, İsmi –in halinin **tekil çekim biçimine** göre çekimlenmektedir. Örneğin;

- **Один раз** в неделю (*Haftada bir kez*- İsmi Yalın Haliyle birlikte, hiçbir ek almadan kullanılır.)
- **Два раза** в неделю (*Haftada iki kez*)
- **Три раза** в неделю (*Haftada üç kez*)
- **Четыре раза** в неделю (*Haftada dört kez*)

Bununla birlikte **пять(beş), шесть(altı), семь(yedi) ,восемь(sekiz)** ve sonrası sayılardan sonra kullanılan adlar ise İsmi –in halinin çoğul çekim biçimine göre çekimlenmektedir.

- **Пять стульев** (*5 sandalye*)
- **Тридцать восемь писателей** (*38 yazar*)
- **Двести миллионов** (*200 milyon*)

Rusça dil bilgisi yapısının bir diğer farklılıklarından birisi olan “**Год**” (Yıl) kelimesinin çekiminde ise 5’ten sonra **kök değişimi** meydana gelmektedir. Bu sıralamayı şu şekilde gösterebilmekteyiz;

- **Один + год** (*Bir yıl*)
- **Два**
Три + года (*2, 3, 4 yıl*)
Четыре
- **Пять**
..... + лет (*5’ten 20’ye kadar olan yıllar*)
Двадцать
- **Двадцать один + год** (*21 yıl*)
- **Двадцать два**
Двадцать три +года (*22,23,24 yıl*)
Двадцать четыре

➤ **Двадцать пять**..... + лет (*25'ten 30'a kadar olan yıllar*)**Тридцать****2.2.6.5. “Большинство, Достаточно, Мало, Меньшинство, Много, Сколько ve Несколко” Sözcükleriyle Kullanımı**

Большинство(Çoğunluk),Достаточно(Yeterli, Yeteri Kadar), Мало(Az), Меньшинство(Azınlık), Много(Çok), Сколько (Ne kadar? Kaç?), Несколко(Birkaç) sözcükleri gibi **belirsiz miktar** bildiren yapılar İsmi –in Halinin çoğul çekim biçimiyle birlikte kullanılmaktadır.³²

- **Большинство девушек** (*Kızların çoğunluğu*)
- **Достаточно вопросов** (*Yeterli soru*)
- **Мало стульев** (*Az sandalye*)
- **Меньшинство юношей** (*Gençlerin azınlığı*)
- **Много деревьев** (*Birçok ağaç*)
- **Сколько сезонов?** (*Kaç mevsim?*)
- **Несколко студентов** (*Birkaç öğrenci*)

2.2.6.6. İsmi –in Hali ile Kullanılan Fiiller

Rusçada bazı fiillerden sonra kullanılacak olan herhangi bir isim, zamir, sıfat veya sayı İsmi – in hal eki çekimini gerektirmektedir. Bu fiilleri şu şekilde listeleyebiliriz.

³² Çoğulu olmayan sayılamayan isimler bu kuralın dışında kalmaktadır. Örneğin; **молоко**(süt), **мука**(un), **сахар**(şeker), vb.

Tablo 2.6. İsmi -in Hali ile Kullanılan Fiiller

Бояться (<i>korkmak</i>)	Желать/Пожелать (<i>dilemek</i>)	Остерегаться (<i>sakınmak</i>)	Стоить (<i>değmek</i>) (<i>hak etmek</i>)
Дичиться (<i>kaçmak</i>)	Избегать/ Избежать (<i>kaçınmak</i>)	Пугаться/Испугаться (<i>ani bir şekilde</i>) (<i>korkmak</i>)	Стыдиться (<i>utanmak</i>)
Держаться (<i>tutmak</i>)	Заслуживать (<i>hak etmek, layık olmak</i>)	Просить/ Попросить (<i>istemek, rica etmek</i>)	Жаждаť (<i>çok istemek</i>)
Достигать/ Достичь (<i>başarıya ulaşmak</i>)	Лишаться/Лишиться (<i>kaybetmek, yitirmek</i>)	Слушаться/Послушаться (<i>itaat etmek, uymak</i>)	Хватать/ Хватить (<i>yetmek</i>)
Добиваться/ Добиться (<i>elde etmeye çalışmak</i>)	Касаться/Коснуться (<i>dokunmak, değmek</i>)	Сторониться (<i>uzak durmak</i>)	Хотеть/ Захотеть (<i>istemek</i>)
Требовать/ Потребовать (<i>talep etmek</i>)	Опасаться (<i>korkmak, sakınmak</i>)	Стесняться (<i>çekinmek</i>)	Чуждаться (<i>kaçmak</i>)

2.2.6.7. İsmi –in Halinin Başlıca Sorularla Kullanımı

“Кого?(Kimin?) Чего?(Neyin?)”

- **Мне очень понравилось домашнее задание моего студента.** (Öğrencimin ev ödevini çok beğendim.)
- **Мне очень понравился цвет дома.** (Evin rengini çok beğendim.)

“Для чего?(Ne için?) Для Кого (Kim için?)”

- **Он нашёл удобное место для курения.** (Sigara içmek için uygun bir yer buldu.)
- **Саре купила подарок для её отца.** (Sare babası için hediye aldı.)

“Без чего? Без Кого?”

- **Он всегда любит пить чай без сахара.** (O daima şekerlessiz çay içmeyi sever.)
- **В 2010 году Я жила в Эстонии без моих родителей.** (2010 yılında Estonya’da ailemsiz yaşadım.)

“От чего? От кого?”

- **Ататюркский университет находится недалеко от нашего дома.** (Atatürk Üniversitesi bizim evden uzakta değil.)
- **Автор получил письма от его читателей.** (Yazar, okuyucularından mektup aldı.)

“Из чего? Из кого?”

- **Он узнал эту печальную новость из газет.** (Bu üzücü haberi gazetelerden öğrendi.)
- **Один из наших студентов получил высокие оценки.** (Öğrencilerimizden bir tanesi yüksek puanlar aldı.)

“Откуда?(Nereden?)”

Hareketin başlangıç noktası söz konusu olduğunda(belirtildiğinde), kişinin veya nesnenin harekete başlamadan önce bulunduğu yere bağlı olarak farklı edatlar

kullanılmaktadır. Bu edatlarla birlikte kullanılan isimler ise “Откуда? (Nereden?)” sorusuna cevap vermektedir.³³

- Eğer harekete başlamadan önce kişi, diğer *eylemin yakınlarında* bulunuyorsa, bu durumda “от” edatı kullanılmaktadır. Örneğin;

Мой отец стоял у окна. (Babam pencerenin yakınındaydı.)

Мой отец отошел от окна. (Babam pencereden ayrıldı/uzaklaştı.)

- Eğer kişi eyleme başlamadan önce bir *nesnenin üzerinde, yüzeyinde* bulunmuşsa, bu durumda “с” edatı kullanılmaktadır.

Мой отец сидел на стуле. (Babam sandalyede oturuyordu.)

Мой отец встал со стула. (Babam sandalyeden kalktı.)

- Eğer eyleme başlamadan önce şahıs diğer *nesnenin içerisinde* bulunmuşsa, bu durumda “из” edatı kullanılmaktadır.

Зехра была в комнате. (Zehra odadaydı.)

Зехра вышла из комнаты. (Zehra odadan çıktı.)

- Eğer eyleme başlamadan önce şahıs diğer nesnenin *arkasında* ise, bu durumda “из-за” edatı kullanılmaktadır.

Мотоцикл стоял за домом. (Motosiklet evin arkasındaydı.)

Мотоцикл выехал из-за дома. (Motosiklet evin arkasından çıktı.)

Моя старшая сестра была за границей. (Büyük kız kardeşim yurt dışındaydı.)

Моя старшая сестра приехала из-за границы. (Büyük kız kardeşim yurt dışından döndü.)

İkinci vermiş olduğumuz örnekte, büyük kız kardeşim öncelikli olarak yurt dışındadır. Buradaki “за” edatı *arkasında bulunma* değil, *sınır dışında bulunma* anlamına gelmektedir. Daha sonra büyük kız kardeşim yurt dışından dönmektedir ve bu durumda da “из-за” edatı *sınırlar içine geri dönmeyi* ifade etmektedir.

³³ Pehlivanova, Lebedeva, 92.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSMİN –İN HALİ İLE KULLANILAN EDATLAR

3.1. İSMİN –İN HALİ İLE KULLANILAN EDATLAR VE KULLANIM BİÇİMLERİ

Rusça dil bilgisi yapısı, edatlar bakımından oldukça geniş bir kullanım alanı ve işlevselliğe sahiptir. İsmi halleri olarak nitelendirilen (падежи) “padejlerin” birçoğunun oluşumunda edatlar kullanılmaktadır. Rusça dil bilgisinin genel morfolojik yapısında edatların etkisi oldukça büyüktür.

Çalışmamızın hedef konusu oluşturmakta olan bir diğer unsur ise, edatların İsmi –in Hali ile birlikte kullanımınıdır. Rusça dil bilgisi çerçevesinde İsmi halleri arasında edatlarla birlikte kullanım şekli en fazla olan, İsmi –in halidir. İsmi –in halinin büyük bir çoğunluğu edatların etkisi altında oluşturulmakta ve açıklanmaktadır.³⁴ Edatla birlikte kullanımıyla beraber, İsmi –in hali büyük ölçüde anlamlarının sayısını artırmaktadır. **Родительный Падеж** (*İsmi –in Hali*), edatla birlikte kullanıldığı zaman yer, zaman, hareketin yönü, sebep ve diğer birçok ilişkileri ifade edebilmektedir. Bu yönüyle edat, bir sözcüğün diğer bir sözcükle ilişkisini ifade eden cümlelerin bir ögesidir. Rusça edatlar dolaylı olarak bir isim veya zamirle birlikte kullanılmaktadır.

Edatlar daha önce de ifade ettiğimiz gibi **türevi olan** ve **türevi olmayan edatlar** olarak 2 gruba ayrılmaktadırlar.

3.1.1. İsmi –in Hali ile Kullanılan Türevi Olmayan Edatlar

Tablo 3.1. İsmi –in Halindeki Türevi Olmayan Edatlar

Для	Без	Из-под
До	Кроме	Из-за
Между	От	За-ради
С	Ради	По-над
Из	У	Для-ради

³⁴ Vinogradov, 173.

3.1.1.1. Без/(безо)

Türkçe “(-sınız, -siz),(-madan, -meden),(-maksızın, meksizin)” anlamına gelmektedir. **Как? (Nasıl?)** sorusuna cevap vermektedir.

- **Она всё сделала без помощи.** (O her şeyi yardımsız yaptı.)
- **Врачи говорят, что мы должны пить чай без сахара.** (Doktorlar, çayı şekersiz içmemiz gerektiğini söylüyorlar.)
- **Каждый день он завтракает без хлеба.** (O her gün ekmeksiz kahvaltı ediyor.)

3.1.1.2. Для

Türkçe “**için**” anlamına gelmektedir. **Для чего? (Niçin? Neden?)** sorusuna cevap vermektedir.

- **Мы должны заниматься спортом регулярно для нашего здоровья.** (Sağlığımız için düzenli olarak spor yapmalıyız.)
- **Мы с нашими друзьями покупали украшения для ёлки.** (Noel ağacı için arkadaşlarla birlikte süslemeler aldık.)

3.1.1.3. До

Türkçe “-e kadar, -dek, önce” anlamlarına gelmektedir. **Когда? (Ne zaman?)** sorusuna cevap vermektedir.

- **Мы очень внимательно слушали преподавательницу до конца урока.** (Öğretmeni dersin sonuna kadar dikkatle dinledik.)
- **Студенты должны серьезно подготовиться до экзамена.** (Öğrencilerin sınavdan önce iyi hazırlanmaları gerekiyor.)

3.1.1.4. Из (изо)

Türkçe “-den, -dan” anlamına gelmektedir. **Откуда? (Nereden?), Почему?(Niçin?), Из чего? (Neyden?), Из кого? (Kimden?)** vb. sorulara cevap vermektedir.

- **Моя самая любимая подруга приехала из Самсуна.**(En sevdiğim arkadaşım Samsun'dan geldi.)
- **Я никогда не спорю со своими родителями только из уважения к ним.** (Sadece onlara olan saygımdan ailemle hiçbir zaman kavga etmem.)
- **Один из участников соревнования был дисквалифицирован.** (Yarışmacılardan biri diskalifiye oldu.)

3.1.1.5. Кроме

Türkçe “-den başka, dışında, hariç” anlamlarına gelmektedir. **Как? (Ne şekilde? Nasıl?)** sorularına cevap vermektedir.

- **Кроме её, все знает наизусть стихотворение.** (Onun dışında herkes şiiri ezbere biliyor.)
- **Моя мама каждый день бывает в больнице, кроме субботы.** (Annem cumartesi dışında her gün hastanede oluyor.)

3.1.1.6. Между

Türkçe “**arasında**” anlamına gelmektedir. Yer ve zaman içinde, iki veya daha fazla nesneyi ya da uzantıyı ayıran alanı ifade etmek için kullanılmaktadır.

- **Дружба между людьми всегда должна быть правдой.** (İnsanlar arasındaki dostluk daima gerçek olmalıdır.)
- **Я услышала шорох между деревьев.** (Ağaçların arasından bir hışırtı duydum.)

3.1.1.7. От / (ото)

Türkçe “-den, -dan, -den,-dan itibaren” anlamlarına gelmektedir. **Откуда? (Nereden?) Почему? (Niçin?) От чего? (Neyden?) От кого? (Kimden?)** sorularına cevap vermektedir.

- **Три раза в неделю после работы мой брат ходит в бассейн, который находится недалеко от нашего дома.** (Erkek kardeşim haftada üç kez

işten sonra evimizden pek uzakta olmayan(evimizin yakınlarındaki) havuza gidiyor.)

3.1.1.8. Ради

Türkçe “**uğruna, için, hatırı için, iyiliği için**” anlamlarına gelmektedir. **Ради кого? (Kim için? Kim uğruna?) Ради чего? (Ne için? Ne uğruna?)** sorularına cevap vermektedir.

- **Многие люди так стараются для комфортной жизни.** (İnsanların birçoğu rahat bir yaşam için bu kadar uğraşıyor.
- **Мы работаем ради будущего своих детей.** (Çocuklarımızın geleceği için çalışıyoruz.)

3.1.1.9. С / Со

Türkçe “**-den,-dan, - den,-dan itibaren, -den,-dan beri**” anlamına gelmektedir. **Откуда? (Nereden?) С какого времени? (Ne zamandan itibaren?)** sorularına cevap vermektedir.

- **С детства он интересовался иностранными языками.** (Çocukluğundan beri yabancı dillerle ilgiliydi/yabancı dillere ilgisi vardı.)
- **Моя сестра уехала на восток, она жила на востоке, теперь она вернулась с востока.** (Kız kardeşim doğuya gitti, doğuda yaşadı, şimdi ise doğudan döndü.)

3.1.1.10. У

Türkçe “**yanında olma, yanı başında bulunma ve aitlik**” anlamlarına gelmektedir. **Где? (Nerede?) У кого? (Kimde?) У чего? (Neyde)** sorularına cevap vermektedir.

- **У моего брата есть положительный характер.** (Erkek kardeşim olumlu bir karaktere sahip/Erkek kardeşimin olumlu bir karakteri var.)
- **Каждый человек любит быть у себя дома.** (Her insan kendi evinde olmayı sever.)

3.1.1.11. Из-за

“Arkasından, ardından, yüzünden” anlamlarına gelmektedir. **Откуда? (Nereden?) Из-за кого?(Kimin yüzünden? Из-за чего? (Neyin yüzünden?)** sorularına cevap vermektedir.

- **Из-за снега дети не могли ходить в школу вовремя.** (Çocuklar, kar yüzünden okula vaktinde gidemediler.)
- **Откуда выехал автомобиль?** (Otomobil nereden çıktı?)
Автомобиль выехал из-за вашего дома. (Sizin evin arkasından çıktı.)

3.1.1.12. Из-под

“Altından” anlamına gelmektedir. **Откуда? (Nereden?)** sorusuna cevap vermektedir.

- **Кошка вышла из-под дивана.** (Kanepenin altından kedi çıktı.)

3.1.1.13. По-над

Halk Edebiyatında ve diyalektlerde kullanılmaktadır. Ancak Çağdaş Rusçada “**boylu boyunca bir şeyin üzerinde**” (*вдоль ve над чем-нибудь*) anlamına gelmektedir.

- **По-над крышей сильный метель завывает.** (Çatının üzerinde sert bir fırtına uğulduyor.)

3.1.1.14. За-ради

“İçin, uğruna, sebebiyle” anlamlarına gelmektedir.

- **Нищий сказал: “ Помогите за-ради Бога.”**(Dilenci, “Allah aşkına yardım ediniz” dedi.)

3.1.1.15. Для-ради

Eski bir kullanım şeklidir. Çağdaş Rusçada çok fazla kullanım şekli bulunmamaktadır. “İçin, uğruna” anlamlarına gelmektedir.

- **Для-ради доброты Аллаха!** (Allah’ın merhameti uğruna! / Allah rızası için!)

3.1.2. İsmın –in Hali ile Kullanılan Türevi Olan Edatlar

İsmın –in haliyle birlikte kullanılan **türevi olan edatlar** ise, kendi içinde **zarf edatları**, **isimden türeyen edatlar** ve **fiilden türeyen edatlar** olmak üzere 3'e ayrılmaktadırlar. Çalışmamızda daha önce de belirttiğimiz gibi, **Zarf Edatları** biçim olarak, **basit zarf edatları** ve **bileşik zarf edatları** olarak 2'ye ayrılmaktadırlar. **İsimden Türeyen Edatlar** biçim olarak, **basit isim edatları**, **bileşik isim edatları** ve **iki edatla kurulan bileşik isim edatları** olarak 3'e ayrılmaktadırlar. **Fiilden Türeyen Edatlar** ise **basit fiil edatları** ve **bileşik fiil edatları** olmak üzere 2'ye ayrılmaktadır.

3.1.2.1. İsmın –in Halinde Kullanılan Zarf Edatları

3.1.2.1.1. İsmın –in Halinde Kullanılan Basit Zarf Edatları

Tablo 3.2. İsmın –in Halinde Kullanılan Basit Zarf Edatları

Близ / Вбизи <i>Yanında, yakınında</i>	Возле <i>Yanında</i>	Относительно <i>Hakkında, dair</i>	Посередине <i>Ortasında</i>
Вдоль <i>Boyunca</i>	Вокруг <i>Etrafında</i>	Около <i>Yanında, yakınında</i>	Прежде <i>Önce</i>
Взамен <i>Karşılığında, yerine</i>	Вроде <i>Gibi, benzer</i>	Поверх <i>Üstünde, üzerinde</i>	Против <i>Karşısında, karşı</i>
Вместо <i>Yerine</i>	Округ <i>Çevresinde</i>	Подле <i>Yanında</i>	Сверх <i>Üstüne, üstünde</i>
Вне <i>Dışında</i>	Касательно <i>İle ilgili (olarak)</i>	Поперёк <i>Enine</i>	Свыше <i>Üstüne, yukarı</i>
Внизу <i>Aşağısı, aşağısında</i>	Мимо <i>Önünden, yanından (geçerek)</i>	Позади <i>Arkasında, geride</i>	Сзади <i>Arkasında</i>
Внутри <i>İçinde, içerisinde</i>	Накануне <i>Arifesinde</i>	Помимо <i>Dışında, -den başka</i>	Сбоку <i>Yanında, yanından</i>
Внутри <i>İçine, içerisine</i>	Наверху <i>Yukarıya, yukarıda, yukarısında, üstüne, üstünde</i>	После <i>Sonra, den bu yana</i>	Снизу <i>Aşağıdan</i>
Впереди <i>Önde, ileride</i>	Напротив <i>Karşıda, karşısında, karşısına, tersine, bilakis</i>	Посреди <i>Ortasında, arasında</i>	Среди <i>Ortasında, arasında</i>

1. Близ / Вбизи

“Yanında, yakınında” anlamına gelmektedir. **Близ** ve **Вбизи** edatları belirsiz bir mekânsal yakınlığı belirtmek için kullanılmaktadır.

- **Дом моей сестры стоит близ озера.** (Kız kardeşimin evi gölün yakınındadır.)
- **Зимой вблизи моря бывает холодно.** (Kışın denizin yakınları soğuk oluyor.)

2. Вдоль

“Boyunca” anlamına gelmektedir.

- **Вдоль улицы росли прекрасные сосны.** (Sokak boyunca güzel/muhteşem çam ağaçları yetişti.)

3. Взамен

“Yerine, karşılık olarak” anlamlarına gelmektedir. **Orijinal/Temel nesnenin yerine** elde edilen **nesneyi** ifade etmek için kullanılmaktadır.

- **Взамен фруктов мы с друзьями купили овощи.** (Meyve yerine sebze aldık.)

4. Вместо

“Yerine” anlamına gelmektedir. **Вместо** edatı hedeflenen veya amaçlanan nesnenin yerine elde edilen nesneyi ifade etmek için kullanılmaktadır.

- **Вместо театра мы решили пойти в кино.** (Tiyatro yerine sinemaya gitmeye karar verdik.)

5. Вне

“Dışında” anlamına gelmektedir.

- **Мы не можем действовать вне закона.** (Kanun dışı hareket edemeyiz.)

6. Внизу

“Aşağısı, aşağısında ve alt kısım” anlamlarına gelmektedir.

- **Преподаватель сказал студентам: “Посмотрите внизу страницы”.**

Öğretmen öğrencilere: “ Sayfanın alt kısmına bakınız” dedi.

7. Внутрь

“içine, içerisine” anlamlarına gelmektedir.

- **Дверь магазина открывается внутрь.** (Mağazanın kapısı içeri doğru açılıyor.)

8. Внутри

“İçinde, içerisinde” anlamlarına gelmektedir.

- **Мы говорим с друзьями о событиях внутри Турции.** (Arkadaşlarla beraber Türkiye içerisindeki olaylar hakkında konuşuyoruz.)

9. Возле

“Yanında” anlamına gelmektedir.

- **Моя подруга живёт возле ЦУМа.** (Arkadaşım AVM’nin yanında ikamet ediyor.)

10. Вокруг

“Etrafında” anlamına gelmektedir.

- **Многие люди собирались вокруг стадиона.** (Birçok insan stadyumun etrafında toplandı.)

11. Впереди

“Önde, ileride” anlamlarına gelmektedir.

- **Ахмет бежал впереди своего брата Мехмет.** (Ahmet, kardeşi Mehmet’ten önde koştu.)

12. Вроде

“Gibi, benzer” anlamlarına gelmektedir.

- **Этот спектакль был чем-то вроде старой известной пьесы.** (Bu oyun eski ünlü bir piyes gibiydi.)

13. Касательно

“ile ilgili olarak, üzerine, hakkında, -e dair” anlamlarına gelmektedir. “Касательно” edatı halk arasında, günlük konuşma dilinde kullanılan eski bir edattır. О, относительно ve насчёт edatlarıyla aynı anlama gelmektedir.

- *“Василиса Егоровна сделала ему несколько замечаний касательно хозяйства, как судья, начинающий следствие вопросами посторонними, дабы сперва усыпить осторожность ответчика.”*³⁵ (Vasilisa Yegorovna önce sanığın dikkatini dağıtmak için farklı, değişik sorularla soruşturmaya başlayan yargıç gibi, sanığa ekonomi hakkında birkaç yorum yaptı.)

14. Мимо

“Önünden, yanından (geçerek)” anlamlarına gelmektedir.

- **Автобус проехал мимо литературного факультета.** (Otobüs edebiyat fakültesinin önünden geçti.)
- **Чынар часто ходит мимо нашего дома.** (Çınar daima bizim evin önünden/yanından geçiyor.)

15. Наверху

“Yukarıya, yukarıda, yukarısında, üstüne, üstünde, üstte, tepesine, tepesinde” anlamlarına gelmektedir.

- **Обсерватория построена наверху горы.** (Gözlemevi dağın tepesine/üzerine inşa edilmiştir.)

16. Накануне

“önce, bir gün önce, arifesinde” anlamlarına gelmektedir.

- **Она заболела накануне свадьбы.** (Düğün arifesinde hastalandı.)
- **Отец Анны был здесь накануне.** (Anna’nın babası bir gün önce buradaydı.)

17. Напротив

“Karşıda, karşısında, karşısına, tersine, bilakis” anlamlarına gelmektedir.

³⁵ A.S. Puşkin’in “Yüzbaşının Kızı” adlı romanından alıntıdır.

- **Родители моего друга живут напротив парка.** (Arkadaşımın ailesi parkın karşısında ikamet ediyorlar.)
- **Преподаватель сел напротив меня.** (Öğretmen benim karşıma oturdu.)

18. Около

“Yanında, yakınında, etrafında, çevresinde, yakın, yaklaşık, kadar” anlamlarına gelmektedir.

- **Мать сказала детям: “Вы только можете играть около дома.”** (Annesi çocuklara sadece evin çevresinde oynayabileceklerini söyledi.)
- **Воспитатель пришёл около двух часов назад.** (Eğitmen yaklaşık iki saat önce geldi.)

19. Относительно

“Konusunda, hakkında, dair, ilgili olarak” anlamalarına gelmektedir. **“Относительно”** sözcüğünün kendisinden sonra ismin –in haliyle kullanılan bir sözcük gelirse bu sözcük edat görevinde, gelmezse zarf görevindedir.

- **На вчерашнем уроке Профессор говорил со студентами относительно результатов экзаменов.** (Dünkü derste profesör, öğrencilerle sınav sonuçları hakkında konuştu.)

20. Поверх

“Üstüne, üstünde, üstünden, üzerine, üzerinde, üzerinden” anlamlarına gelmektedir.

- **Преподаватель смотрел на меня поверх очков.** (Öğretmen gözlüğünün üzerinden bana baktı.)

21. Подле

“Yanında” anlamına gelmektedir. **Близ, Вблизи, Возле** ve **Около** edatlarıyla aynı anlamı taşımaktadır.

- **На экзамене моя подруга сидела подле меня.** (Sınavda arkadaşım benim yanımda oturdu.)

- **Во время прогулки в лесу, он увидел много грибов подле сосны.** (Ormanda gezerken, çam ağacının yanında birçok mantar gördü.)

22. Позади

“Gerisinde, arkasında, gerisinden, arkasından” anlamlarına gelmektedir.

- **Позади их дома есть небольшой сад, где растут много различных овощей.** (Evlerinin arkasında çeşitli sebzelerin yetiştiği küçük bir bahçe var.)

23. Помимо

“Dışında, -den, -dan başka” anlamlarına gelmektedir.

- **Это событие состоялось помимо его знаний.** (Bu olay onun bilgisi dışında gerçekleşmiştir.)

24. Поперёк

“Enlemesine, enine” anlamlarına gelmektedir.

- **Мужчина лежал поперёк кровати.** (Adam yatakta enlemesine uzanıyordu.)

25. После

“Sonra, ertesinde, üzerine” anlamlarına gelmektedir.

- **Мы встретились с друзьями после занятий.** (Dersten sonra arkadaşlarla buluştuk.)
- **Родители Натальи уехали из России после Октябрьской революции.** (Natalya’nın ailesi Ekim devriminden sonra Rusya’yı terk etti.)

26. Посередине /Посредине/Посреди

Посередине, Посредине ve Посреди edatlarının üçü de “Ortasında, arasında” anlamlarına gelmektedir.

- **Он почувствовал себя в одиночестве, даже посреди большой толпы.** (Büyük kalabalığın ortasında bile kendini yalnız hissetti.)
- **Посередине комнаты стоял большой обеденный стол.** (Masanın ortasında büyük bir yemek masası duruyordu.)

- **Самгин прошел в комнату побольше, обставленную жесткой мебелью, с большим обеденным столом посередине.** (Samgin daha çok sert mobilyalarla döşenmiş, ortasında büyük bir yemek masası olan odaya girdi.)³⁶

27. Прежде

“Önce” anlamına gelmektedir.

- **Ахмет всегда приходит на работу прежде его босса.** (Ahmet daima patronundan önce işe gelir.)
- **В западной Европе Рождество, которое является одним из главных христианских праздников, отмечается прежде Нового года.** (En önemli Hristiyan bayramlarından birisi olan İsa'nın doğuşu, Batı Avrupa'da yeni yıldan önce kutlanmaktadır.)

28. Против

“Karşı, karşısında, aksine, aykırı, aleyhinde, göre, kıyasla” anlamlarına gelmektedir.

- **Больница находится напротив мечети.** (Hastane caminin karşısında yer almaktadır.)
- **Фатих Султан Мехмет вёл решительную борьбу против римлян.** (Fatih Sultan Mehmet Romalılara karşı kararlı bir savaş yürütmüştür.)
- **Они шли против ветра.** (Rüzgara karşı yürüdüler.)

29. Сбоку

“Yanında, yanından, yan tarafında, yan tarafından” anlamlarına gelmektedir.

- **Сбоку дачи пристроили веранду.** (Yazlık evin yan tarafına veranda inşa edildi.)

30. Сверх

“Ek olarak, üstüne, üstünde, üstelik, aksine, tersine” anlamlarına gelmektedir.

³⁶ Maksim Gorki'nin “Klim Samgin'in Hayatı” adlı eserinden alıntıdır.

- **Завод изготовил сверх плана 120 телевизоров.**(Fabrika 120'den fazla televizyon üretti.)
- **Сверх всех запретов** (Tüm yasakların üstünde)

31. Свыше

“Üstünde, yukarı, aşkın” anlamlarına gelmektedir.

- **В нашей библиотеке свыше шести тысяч книг.** (Kütüphanemizde altı binden fazla kitap bulunmaktadır.)
- **В прошлом году мы организовали международный симпозиум. На симпозиуме присутствовало свыше ста участников.** (Geçen yıl uluslararası bir sempozyum organize ettik. Sempozyumda yüzden fazla katılımcı vardı.)

32. Сзади

“Arkasında, arkasından, peşine, peşinden” anlamlarına gelmektedir.

- **Сзади мальчика бесшумно шла его кошка.** (Kedisi çocuğun arkasından sessizce gidiyordu.)
- **Студенты пошли сзади их преподавателя.** (Öğrenciler öğretmenlerinin peşine düştüler.)

33. Снизу

“Aşağıdan, aşağısından” anlamına gelmektedir.

- **Снизу гор поднимался большой туман.** (Dağın aşağısından büyük bir duman yükseliyordu.)

34. Среди

“Arasında, ortasında” anlamlarına gelmektedir.

- **Он нашёл среди турецких книг одну китайскую книгу.** (O, Türkçe kitaplar arasında bir tane Çince kitap buldu.)
- **Среди политиков ходили разговоры об общественных проблемах.** (Politikacıların arasında kamu sorunlarıyla hakkında konuşma vardı.)

3.1.2.1.2. İsmın –in Halinde Kullanılan Bileşik Zarf Edatları

Tablo 3.3. İsmın –in Halinde Kullanılan Bileşik Zarf Edatları

Вблизи от (<i>Yakın</i>)	Вдалеке от (<i>Uzakta</i>)
Вдали от (<i>Uzakta</i>)	Впредь до (<i>...ıncaya kadar</i>)
Вплоть до (<i>Kadar</i>)	Наискось от (<i>Karşısında</i>)
Невдалеке от (<i>Yakın</i>)	Независимо от (<i>-e bakmadan, -i hesaba katmadan, önem vermeden, ne olursa olsun</i>)

1.Вблизи от

“Yakın, yakınında” anlamlarına gelmektedir.

- **Они посадили красные тюльпаны вблизи от университета.** (Üniversitenin yakınlarına kırmızı laleler diktiler.)

2. Вдалеке от

“-den, -dan uzakta” anlamına gelmektedir.

- **Она жила три года вдалеке от родины.** (Üç yıl memleketten uzakta yaşadı.)

3. Вдали от

“Uzakta” anlamına gelmektedir.

- **Он мечтает пожить один в лесу, вдали от всего мира.** (O, tüm dünyadan uzakta bir ormanda tek başına yaşamayı hayal ediyor.)

4. Впредь до

“...ıncaya kadar,- e kadar” anlamlarına gelmektedir.

- **Впредь до особого распоряжения все выходы запрещены.** (İkinci bir emre kadar, tüm çıkışlar yasaktır.)

5. Вплоть до

“...kadar” anlamına gelmektedir.

- Она, вплоть до прошлого года, не знала никакой правду об этом случае. (Geçen yıla kadar, bu konuyla ilgili hiçbir gerçeği bilmiyordu.)

6. Наискось от

“Karşıda, karşısında” anlamlarına gelmektedir.

- Аптека находится наискось от дома моего друга. (Eczane, arkadaşımın evinin karşısında bulunmaktadır.)

7. Невдалеке от

“Yakın, yakında, yakınında” anlamlarına gelmektedir.

- Невдалеке от города была красивая река. (Şehrin yakınlarında güzel bir nehir vardı.)

8. Независимо от

“-e, -a bakmadan, -i hesaba katmadan, önem vermeden, ne olursa olsun” anlamlarına gelmektedir.

- Мы можем сделать себя счастливыми независимо от обстоятельств. (Koşullar ne olursa olsun, kendimizi mutlu edebiliriz.)

3.1.2.2. İsmi –in Halinde Kullanılan İsimden Türeyen Edatlar

3.1.2.2.1. İsmi –in Halinde Kullanılan Basit İsim Edatları

Tablo 3.4. İsmi –in Halinde Kullanılan Basit İsim Edatları

Порядка (yaklaşık olarak, aşağı yukarı)	Путём (yoluyla, vasıtasıyla, aracılığıyla)
Посредством (vasıtasıyla, aracılığıyla, yoluyla, yardımıyla, sayesinde)	Типа (cins, tür, tip, çeşit, gibi, -e benzer, farksız)

1. Порядка

“Yaklaşık olarak, aşağı yukarı” anlamlarına gelmektedir.

- **Для некоторых химических экспериментов нужна была температура порядка трёх тысяч градусов.** (Bazı kimyasal deneyler için 3 bin derecelik sıcaklık gereklidir.)

2. Посредством

“Vasıtasıyla, aracılığıyla, yoluyla, yardımıyla, sayesinde” anlamlarına gelmektedir.

- **Он долго связался со своей женой посредством почты.** (Eşi ile uzun bir süre posta aracılığıyla iletişime geçti.)
- **Метин добился хороших отметок посредством его собственных усилий.** (Metin, kendi çabası sayesinde iyi notlar aldı.)

3. Путём

“Yoluyla, vasıtasıyla, aracılığıyla” anlamlarına gelmektedir.

- **Она пришла к заключению путём нескольких систематических вычислений.** (Birkaç sistemli hesap yoluyla sonuca ulaştı.)

4. Типа

“Cins, tür, tip, çeşit, gibi, -e benzer, farksız” anlamlarına gelmektedir.

- **Этот поселок был типа города.** (Bu köy şehir gibiydi.)
- **Это дерево было типа тополя.** (Bu ağaç, kavağın bir çeşidiydi.)

3.1.2.2.2. İsmın –in Halinde Kullanılan Bileşik İsim Edatları

Tablo 3.5. İsmın –in Halinde Kullanılan Bileşik İsim Edatları

Без помощи (Yardımsız, kendi kendine)	В пользу (Yararına, lehine)	На случай (bir şey durumunda)	При помощи (vasıtasıyla, yoluyla, yardımıyla)
Без сопровождения (refakatsiz,(birisinin) katılımı olmadan)	В порядке (sırasına göre)	На фоне (birşeyin görüntüsünün yanında)	При условии (şartıyla)
В адрес (Birisinin şahsına, birisine veya bir şeye karşı)	В продолжение (Sırasında, esnasında, süresince)	Под видом (bahanesiyle, gibi görünerek)	На основании (-e dayanarak)
Во время (sırasında, esnasında)	В рамках (Çerçevesinde)	По линии (o taraftan, alanında, o yolla)	В отношении (Hakkında, ile ilgili olarak)
В виде (Olarak, şeklinde, biçiminde, halinde, gibi)	В результате (sonuçta, sonucunda)	По мере (gerek görüldükçe)	На пути (yolunda, yol üzerindeyken)
В деле (konusunda, hususunda)	В свете (bir şeyin ışığında)	По поводу (hususunda, hakkında)	С помощью (vasıtasıyla, yardımıyla)
В духе (gibi, o edayla)	В силу (bir şey yüzünden, bir şeye bağlı olarak)	По причине (yüzünden, sebebiyle)	Вне границ (sınırları dışında)
В заключение (sonuç olarak, sonunda)	В случае (Olması durumunda)	По случаю (Vesilesiyle)	Вне рамок (çerçevesi dışında, kurallar dışında,)
В знак (ifadesi olarak, ...'nın nişanesi olarak)	В смысле (anlamında, yönünden, olarak)	По части (o alanda, o konuyla ilgili)	В районе (bölgesinde)

Tablo 3.5. (Devamı)

Во имя (Adına, uğrunda, uğruna)	В течение (süre zarfında, boyunca)	В условиях (koşullar altında)	В сопровождении (eşliğinde, refakatinde)
В интересах (menfaatine, çıkarına, lehine)	В ходе (esnasında, sırasında)	На имя (adına)	По образцу (bir şeyin modeli üzerine, örneğe göre)
В качестве (sıfatıyla, olarak)	В целях (amacıyla)	Во избежание (Kaçınmak için, olmasın diye)	При посредстве (sayesinde)
В количестве (miktarında, sayıda)	В честь (şerefine, onuruna)	В границах (sınırları içinde)	Вследствие (yüzünden, sonucunda)
В кругу (Bir grubun içerisinde)	За исключением (dışında, haricinde)	В пределах (içerisinde)	Вне сферы (kapsamı dışında)
В лице (şahsında)	В счет (hesabına)	В роли (olarak)	Под предлогом (bahanesiyle)
В меру (...olduğu ölçüde, uygun olarak, uyarınca)	За счет (uğruna)	В области (alanında)	С течением (sırasında, boyunca)
В направлении (yönünde, karşı)	На предмет (için, amacıyla)	В сторону (-e karşı, yönünde,)	Со стороны (tarafından)
В начале (başta, başında)	На протяжении (süresince, boyunca)	В сфере (alanında)	С целью (amacıyla)

1. Без помощи

“Yardımsız, birisinin veya bir şeyin yardımı olmadan, kendi başına, kendi kendine” anlamlarına gelmektedir.

- **Ахмет не мог построить дом без помощи его родителей.** (Ahmet ailesinin yardımı olmadan evi inşa edemezdi.)

2. Без сопровождения

“ Birisinin katılımı olmadan, birisinin eşliği olmadan, refakatsiz” anlamlarına gelmektedir.

- **Мы с коллегами погуляли по Европе без сопровождения гида, потому что мы владеем русским и турецким языками.** (İş arkadaşlarımla birlikte Avrupa’yı rehberin katılımı olmadan gezdik, çünkü Rusça ve İngilizce biliyoruz.)

3. В адрес

“Birisinin şahsına, birisine veya bir şeye karşı, yönelik” anlamına gelmektedir.

- **Это замечание было сделано в адрес Мехмета. (в его адрес)** (Bu uyarı Mehmet’e yönelik yapılmıştı.)

4. В виде

“Olarak, şeklinde, biçiminde, halinde, gibi” anlamlarına gelmektedir.

- **“Слово “поэзия” вам смешно, вы употребляете его в виде насмешливого упрёка...”**³⁷ (“Şiir” sözcüğü senin için komik ve sen onu alaycı bir sitem olarak kullanıyorsun.)

5. Во время

“Sırasında, esnasında” anlamlarına gelmektedir.

- **Во время войны за независимость погибли много людей.** (Kurtuluş Savaşı sırasında birçok insan hayatını kaybetti.)

³⁷ L.N. Tolstoy’un “Knyaz Nekhlyudov’un Notlarından” adlı eserinden alınmıştır.

6. В границах

"Sınırları içinde" anlamına gelmektedir.

- **Государство должно действовать в границах допустимого закона.** (Devlet yasaların izin verdiği sınırlar içinde hareket etmelidir.)

7. В деле

"Konusunda, hususunda" anlamlarına gelmektedir.³⁸

- **Эрдем принял участие в деле спасения полярников.** (Erdem kutup kaşiflerinin kurtuluşunda yer aldı.)

8. В духе

"Ruhuyla, gibi, o edayla" anlamlarına gelmektedir.

- **Произведения Намыка Кемаля написаны в духе любви к родине.** (Namık Kemal'in eserleri sevgi ruhuyla vatan için yazılmıştır.)

9. В заключение

"Sonuç olarak, sonunda" anlamlarına gelmektedir.

- **В заключение конференции выступил профессор Туран Оз.** (Profesör Turan Öz konferansın sonunda söz aldı.)

10. В знак

"İfadesi olarak, ...'nın nişanesi olarak" anlamlarına gelmektedir.

- **Что можно подарить женщинам в знак благодарности?** (Şükran ifadesi olarak kadınlara ne hediye edilebilir?)

11. Во избежание

"Kaçınmak için, olmasın diye, bazı şeylere veya olaylara yer vermemek için" anlamlarına gelmektedir.

- **Во избежание войны они заключили договор.** (Savaştan kaçınmak için anlaşma imzaladılar.)

³⁸ **"В деле"** bileşik isim edatı, bir eylemin veya nesnenin üzerine yayılan diğer eylemi ifade etmektedir.

12. Во имя

“Adına, uğruna, uğrunda, için, namına” anlamlarına gelmektedir.

- **Вчера мы смотрели фильм, который называется “Во имя любви”.**
(Dün “Aşk uğruna” adlı bir film izledik.)

13. В интересах

“Menfaatine, çıkarına, yararına” anlamlarına gelmektedir.

- **Государство должно принять решения в интересах развития общества.**
(Devlet toplumun gelişimi yararına kararlar almalıdır.)

14. В качестве

“Sıfatıyla, olarak” anlamlarına gelmektedir.

- **Он много лет работал в качестве консультанта.** (O, birçok yıl danışman sıfatıyla çalıştı.)

15. В количестве

“Sayıda, miktarında, oluşan” anlamlarına gelmektedir.

- **В Турцию ездила группа туристов в количестве двадцати человек.**
(Yirmi kişiden oluşan turist grubu Türkiye’ye gitti.)

16. В кругу

“Bir grubun içerisinde, arasında” anlamlarına gelmektedir.

- **Альмина отлично проводила время в кругу друзей в европе.** (Avrupa’da Almina arkadaşlarının arasında mükemmel vakit geçirdi.)

17. В лице

“Şahsında” anlamına gelmektedir.

- **В лице господина Алексеевича они имеют хорошего спонсора.**
(Alekseyeviç Beyin şahsında iyi bir sponsora sahipler.)

18. В меру

“... Olduğu ölçüde, uygun olarak, uyarınca” anlamlarına gelmektedir.

- **Каждый человек работает в меру своих сил.** (Her insan kendi gücüne uygun olarak çalışmaktadır.)

19. В направлении

“Yönünde, karşı, yönelik” anlamlarına gelmektedir.

- **Работа учителей всегда ведётся в направлении увеличения успехов учеников.** (Öğretmenlerin çalışmaları her zaman öğrencilerin başarılarını artırmaya yöneliktir.)

20. В начале

“Başta, başında” anlamlarına gelmektedir.

- **В начале 20-ого века в Османской империи произошло много радикальных изменений.** (20.yüzyılın başında Osmanlı Devletinde birçok köklü değişim yaşanmıştır.)

21. В области

“Alanında” anlamına gelmektedir.

- **Серкан работает в области железнодорожного транспорта.** (Serkan demiryolu taşımacılığı alanında çalışmaktadır.)

22. В отношении

“Hakkında, ile ilgili olarak” anlamlarına gelmektedir.

- **Отец беспокоился в отношении здоровья сына.** (Baba, oğlunun sağlığı hakkında endişeliydi.)

23. В пользу

“Yararına, lehine” anlamlarına gelmektedir.

- **Они заключили договор в пользу третьих лиц.** (Üçüncü şahısların lehine bir anlaşma yaptılar.)

24. В порядке

“Sırasına göre, sırasıyla, olsun diye, olması açısından” anlamlarına gelmektedir.

- **Олег расположил числа в порядке возрастания.** (Oleg artan sırasına göre sayıları düzenledi.)

25. В пределах

“Sınırları içerisinde” anlamına gelmektedir.

- **В пределах университета находится кинотеатр и спортзал.** (Üniversitenin sınırları içerisinde sinema ve spor salonu bulunmaktadır.)

26. В продолжение

“Sırasında, esnasında, süresince” anlamlarına gelmektedir.

- **В продолжение разговора он заметил, что они ещё не затронули основной темы их сегодняшнего заседания.** (Görüşme sırasında, bugünkü toplantılarının asıl konusuna henüz değinmediklerini ifade etti.)

27. В районе

“Bölgesinde” anlamına gelmektedir.

- **В районе Дадашкента находится самый известный лицей Турции.** (Dadaşkent bölgesinde Türkiye’nin en ünlü lisesi bulunmaktadır.)

28. В рамках

“Çerçevesinde” anlamına gelmektedir.

- **Этот журнал опубликован в рамках проекта Европейского Союза.** (Bu dergi Avrupa Birliği projesi çerçevesinde yayımlandı.)

29. В результате

“Sonuçta, sonucunda” anlamlarına gelmektedir.

- **В результате новых санкций против страны, выросло число безработных.** (Devlete karşı yeni yaptırımlar sonucunda, işsizlerin sayısı arttı.)

30. В роли

“**Оларак**” anlamına gelmektedir.³⁹

- **Он вступает в роли руководителя предприятия.** (O, kurum yöneticisi olarak rol alıyor.)

31. В свете

“**Bir şeyin ışığında**” anlamına gelmektedir.

- **В свете новых санкций, надо ли снимать деньги со сберкнижки?** (Yeni yaptırımlar ışığında, bankadan parayı tasarruf sandığı cüzdanı(hesap cüzdanı) ile mi çekmek gerekmektedir?)

32. В силу

“**Bir şey yüzünden, bir şeye bağlı olarak**” anlamlarına gelmektedir.

- **В силу различных обстоятельств, они не могут принять участие в конкурсе.** (Çeşitli koşullar nedeniyle, yarışmaya katılamazlar.)

33. Вследствие

“**Yüzünden, bir şeyin sonucu olarak**” anlamlarına gelmektedir.

- **Вследствие нашего разговора мы решили решать свои вопросы дома.** (Konuşmamızın sonucunda, sorunlarımızı evde çözmeye karar verdik.)

34. В случае

“**Olması durumunda, halinde**” anlamlarına gelmektedir.

- **В случае если суд осудить меня, то я найму нового адвоката.** (Mahkemenin beni yargılaması durumunda, yeni bir avukat bulacağım.)

35. В смысле

“**Anlamında, olarak, yönünden, açısından**” anlamlarına gelmektedir.

- **Они были замечательные люди в смысле характеров.** (Karakter yönünden müthiş insanlardı.)

³⁹ “**В роли**” (olarak) edatı “**кого?**” canlı bir isimle birlikte kullanılmaktadır.

36. В сопровождении

“Eşliğinde, refakatinde” anlamlarına gelmektedir.

- **Ректор приехал в сопровождении своих телохранителей.** (Rektör korumaları eşliğinde geldi.)

37. В сторону

“-e karşı, yönünde, bir tarafa doğru” anlamlarına gelmektedir.

- **Группа людей шла в сторону леса.** (Bir grup insan ormana doğru yürüyorlardı.)

38. В сфере

“Alanında” anlamına gelmektedir.

- **У компании отсутствовала программа действий в сфере технического обслуживания линий.** (Hatların teknik bakımı alanında şirketin eylem programı yoktu.)

39. В счет

“Hesabına” anlamına gelmektedir.

- **Работодатель обычно выплачивает аванс в счет заработной платы в конце месяца.** (İşveren, avansı aylık hesaba genellikle ayın sonunda ödemektedir.)

40. В течение

“Süre zarfında, boyunca” anlamlarına gelmektedir.

- **В течение апреля месяца студенты нашего отделения будут готовиться к соревнованиям.** (Bölümümüzün öğrencileri Nisan ayı boyunca yarışmaya hazırlanacaklar.)

41. В условиях

“Koşullar altında” anlamına gelmektedir.

- **Он вел машину в условиях недостаточной видимости.** (Kötü görüş koşulları altında araba sürdü.)

42. В ходе

“Esnasında, sırasında” anlamlarına gelmektedir.

- **В ходе Великой Отечественной Войны погибло многих мирных жителей.** (Büyük Vatanseverlik Savaşı sırasında birçok barışçı hayatını kaybetti..)

43. В честь

“Şerefine, onuruna” anlamlarına gelmektedir.

- **В честь победы был устроен парад.** (Zafer şerefine geçit töreni düzenlendi.)

44. В целях

“Amacıyla” anlamına gelmektedir.

- **В целях повышение работоспособности трудящихся были предметы новые меры.** (İşçilerin çalışma gücünü artırmak amacıyla yeni önlemler alındı.)

45. Вне границ

“Sınırları dışında” anlamına gelmektedir.

- **Вне границ населенного пункта был проведён контроль автомобильных дорог.** (Köyün sınırları dışında Karayolları kontrolü yapıldı.)

46. Вне рамок

“Çerçevesi dışında, kurallar dışında” anlamlarına gelmektedir.

- **Это обучение осуществляло вне рамок обычной трудовой ситуации.** (Bu eğitim genel çalışma durumlarının çerçevesi dışındadır.)

47. Вне сферы

“Kapsamı dışında” anlamına gelmektedir.

- **Это познание находится вне сферы логики.** (Bu bilinç mantık dışında yer almaktadır.)

48. За исключением

“Dışında, haricinde” anlamlarına gelmektedir.

- **За исключением некоторых деталей, ему понравился этот роман.** (Bazı ayrıntılar dışında bu romanı sevdi.)

49. За счет

“Uğruna, pahasına” anlamlarına gelmektedir.

- **Он принимает дружескую помощь, но он не может жить за счет друзей.** (O, arkadaş yardımını kabul ediyor ama arkadaşları uğruna yaşayamaz.)

50. На имя

“Adına” anlamına gelmektedir.

- **На имя нашего ректора мы получили приглашение из Пекинского университета.** (Pekin Üniversitesi'nden rektörümüz adına davet aldık.)

51. На основании

“-e dayanarak” anlamına gelmektedir.

- **На основании указанных доводов мы решили эту проблему.** (Elde edilen delillere dayanarak bu problemi çözdük.)

52. На предмет

“İçin, amacıyla” anlamlarına gelmektedir.

- **Тарык предоставил все документы на предмет получения стипендии из университета.** (Tarık üniversiteden burs almak için tüm belgeleri sundu.)

53. На протяжении

“Süresince, boyunca” anlamlarına gelmektedir.

- **На протяжении всего лета мы работали в студенческом лагере.** (Yaz boyunca öğrenci kampında çalıştık.)

54. На пути

“Yolunda, yok üzerindeyken” anlamlarına gelmektedir.

- **Это новый шаг на пути развития литературы.** (Bu edebiyatın gelişmesi yolunda yeni bir adımdır.)

55. На случай

“Bir şey durumunda” anlamına gelmektedir.

- **На случай если ты опоздаешь, то позвони мне.** (Geç kalman durumunda beni ara.)

56. На фоне

“Bir şeyin görüntüsünün yanında” anlamına gelmektedir.

- **На фоне Моны Лизы я выглядела очень некрасиво.** (Mona Liza’nın resminin yanında çok çirkin göründüm.)

57. По линии

“O taraftan, alanında, o yolla” anlamlarına gelmektedir.

- **По отцовской линии он является мне двоюродным братом.** (Babamın tatarından kuzenim sayılır.)

58. По мере

“Gerek görüldükçe” anlamına gelmektedir.

- **По мере возможности пожалуйста мне не беспокой!** (Mümkün olduğunca, lütfen beni rahatsız etme!)

59. По образцу

“Bir şeyin modeli üzerine, örneğe göre” anlamlarına gelmektedir.

- **Они работали по образцу лучших.** (En iyi model üzerine çalışıyorlar.)

60. По поводу

“Hususunda, hakkında, ile ilgili” anlamlarına gelmektedir.

- У студентов были вопросы по поводу родительного падежа в русской грамматике. (Öğrencilerin Rusça dilbilgisindeki İsmi –in hal ekiyle ilgili soruları vardı.)
- По поводу конференции пожалуйста обращайтесь оргкомитет. (Konferans hakkında lütfen Organizasyon Komitesiyle irtibata geçiniz.)

61. По причине

“Yüzünden, sebebiyle” anlamlarına gelmektedir.

- Она не смогла участвовать на соревнованиях по причине болезни. (Hastalık sebebiyle yarışmalara katılamadı.)

62. По случаю

“Vesilesiyle”⁴⁰ anlamına gelmektedir.

- По случаю моего день рождения все родственники съехались к нам домой. (Doğum günüm vesilesiyle bütün akraba bizim evde toplandı.)

63. По части

“O alanda, o konuyla ilgili” anlamlarına gelmektedir.

- Он является специалистом по части военной технологии. (O askeri teknoloji alanında uzamandır.)

64. Под видом

“Bahanesiyle, gibi görünerek” anlamlarına gelmektedir.

- Под видом другой он залез мне в душу. (İyi arkadaş gibi görünerek kalbime girdi.)

⁴⁰“По случаю” – “Vesilesiyle” edatı önemli bir kişiyle ya da olayla ilgili olan kutlamaya yöneliktir.

65. Под предлогом

“Bahanesiyle” anlamına gelmektedir.

- Она под предлогом головной боли рано ушла в свою комнату.⁴¹ (Baş ağrısı bahanesiyle odasına erken gitti.)

66. При помощи

“Vasıtasıyla, yoluyla, yardımıyla” anlamlarına gelmektedir.

- Она стала выражать мне при помощи жестов свою горячую благодарность за то, что я спас ей жизнь. (Hayatını kurtardığım için jest yoluyla derin şükranlarını ifade etmeye başladı.)

67. При посредстве

“Sayesinde, vasıtasıyla” anlamlarına gelmektedir.

- Много дюлей действовали при посредстве общественности. (Birçok insan kamuoyu sayesinde harekete geçti.)

68. При условии

“Şartıyla” anlamına gelmektedir.

- Я поверю, что свобода возможна лишь при условии большого одиночества. (Özgürlüğün sadece büyük bir yalnızlık şartıyla mümkün olabileceğine inanıyorum.)

69. Со стороны

“Tarafından” anlamına gelmektedir.

- Со стороны участников возражений не было. (Yarışmacılar tarafından bir itiraz yoktu.)

⁴¹ Ivan Gonçarov’un “Sıradan Bir Hikaye” adlı eserinden alıntıdır.

70. С помощью

“Yardımla, vasıtasıyla, yoluyla” anlamlarına gelmektedir.

- **Чего можно добиться с помощью экономии?** (Tasarruf yoluyla neler elde edilebilir?)

71. С течением

“Sırasında, boyunca” anlamlarına gelmektedir.

- **С течением времени они стали настоящим наказанием для него.** (Zamanla onun için gerçek bir azap haline gelmeye başladılar.)

72. С целью

“Amacıyla, için” anlamlarına gelmektedir.

- **Критики собрались с целью обсуждения фильмов.** (Eleştirmenler filmleri tartışmak için bir araya geldiler.)

3.1.2.2.3. İsmi –in Halinde Kullanılan İki Edatla Kurulan Bileşik İsim Edatları

Tablo 3.6. İsmi –in Halinde Kullanılan İki Edatla Kurulan Bileşik İsim Edatları

В зависимости от (-e bağlı olarak)	В отличие от (Birinin- birşeyin aksine, tersine)	В сторону от (-den tarafa)
--	--	--------------------------------------

1. В зависимости от

“-e bağlı olarak” anlamına gelmektedir.

- **Политики должны действовать в зависимости от обстоятельств.** (Politikacılar şartlara bağlı olarak hareket etmelidirler.)

2. В отличие от

“Birinin veya birşeyin aksine, tersine” anlamlarına gelmektedir.

- **В отличие от других студентов Сахра играла на скрипке.** (Diğer öğrencilerin aksine Sahra keman çaldı.)

3. В сторону от

“-den tarafa” anlamına gelmektedir.

- **Чтобы дойти до музея, нужно идти в сторону от университета.** (Müzeye ulaşmak için üniversite tarafından gitmek gerekiyor.)

3.1.2.3. İsmi –in Halinde Kullanılan Fiilden Türeyen Edatlar

3.1.2.3.1. İsmi –in Halinde Kullanılan Basit Fiil Edatları

Tablo 3.7. İsmi –in Halinde Kullanılan Basit Fiil Edatları

Не считая (Varsayım etmeden, varsaymadan)	Считая (Varsayarak)
---	------------------------

1. Не считая

“Varsaymadan, varsayım etmeden” anlamına gelmektedir.

- **Не считая новых студентов, мы организовали экскурсию в музей.** (Yeni öğrencileri varsaymadan müzeye gezi düzenledik.)

2. Считая

“Varsayarak” anlamına gelmektedir.

- **Он совершил большую ошибку, считая своего друга честным человеком.** (Arkadaşının dürüst bir insan olduğunu varsayarak büyük bir hata yaptı.)

3.1.2.3.2. İsmi –in Halinde Kullanılan Bileşik Fiil Edatları

Tablo 3.8. İsmi –in Halinde Kullanılan Bileşik Fiil Edatları

Исходя из (-den, -dan yola çıkarak)	Начиная с (-den başlayarak, beri)	Не доходя до (Ulaşmadan önce)
--	--------------------------------------	----------------------------------

1. Исходя из

“-den, -dan yola çıkarak” anlamına gelmektedir.

- **Исходя из сказанного мы решили не пойти на экскурсию.** (Söylenenden yola çıkarak geziye gitmemeye karar verdik.)

2. Начиная с

“-den, -dan başlayarak, -den, -dan beri” anlamlarına gelmektedir.

- **Начиная с понедельника мы каждый день проходим грамматику.** (Pazartesi den beri her gün dilbilgisi işliyoruz.)

3. Не доходя до

“Ulaşmadan önce, varmadan önce” anlamlarına gelmektedir.

- **Не доходя до университета можно увидеть здание мэрии города Эрзурума.** (Üniversiteye varmadan önce, Erzurum Belediye Binası’nı görebilirsiniz.)

SONUÇ

Edatlar tek başlarına anlamları olmayan, cümle içerisinde veya sözcük öbeğiyle beraber kullanılarak anlam kazanan cümlelerin önemli öğelerinden birisidir. Rusça ve Türkçe dil bilgisi açısından edatın tanımı hemen hemen aynı biçimde yapılmakta olup, cümlelerin yardımcı ögesi olarak içermiş olduğu anlam her iki dilde de aynı özellikler taşımaktadır.

Cümleye kattığı anlam ve dil bilgisel nitelik açısından bakıldığında ise, Rusça ve Türkçede edat kavramının bir takım farklılıklar içerdiğini görmekteyiz. Rusça dil bilgisinde daha kapsamlı olarak kullanılan edat kavramı Türkçe kaynaklardan elde ettiğimiz bilgilere göre biraz daha az kullanım şekline sahiptir. Rusça dil bilgisinin en temel konularından birisi olan ismin hal ekleri ile edatların kullanım şeklini incelediğimizde ise Türkçe ve Rusça dil bilgisi arasındaki farklılıkları daha kapsamlı olarak görebilmekteyiz.

İsmi hal ekleri arasında edatlarla kullanımı en fazla olan İsmi -in hal eki, Türkçe İsmi hal eklerinde tam olarak karşılığını bulamamaktadır. Ancak şunu söyleyebiliriz ki ismin in hal ekinin kullanım alanlarından birisi olan Aitlik durumu, Türkçedeki İsmi ilgi-tamlayan durumu ile anlamsal olarak örtüşmektedir. Fakat biçimsel olarak farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklardan en dikkat çekenini ise, Rusçada tamlayanın tamlayandan önce gelmesidir. Rusçanın bu özelliğinden farklı olarak, Türkçede ise tamlayan tamlanandan önce gelmektedir. Bununla birlikte, Aitlik durumu özelliğinin dışında Rusçadaki İsmi -in halinin Türkçe dil bilgisinde somut olarak karşılığı bulunmamaktadır. Bu nedenle Rusçayı yabancı dil olarak öğrenen Türk öğrenciler Rusça dil bilgisinin en önemli konularından birisi olan İsmi -in halini öğrenme aşamasında bir takım zorluklar yaşamaktadır.

Bu çalışma Rusça ve Türkçe dil bilgisinin içermiş olduğu farklılıklardan dolayı Türk öğrencilerin Rusça öğrenim aşamasında yaşayabilecekleri zorlukları önlemek amaçlı ele alınmıştır. Aynı zamanda çalışmada İsmi -in Hali ile kullanılan edatlar Türk öğrencisinin bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Bu yönüyle bu çalışma, Rusça öğrenen ve öğrenmek isteyen Türk öğrenciler için önemli bir kaynak olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahmanova, O.C., *Slovar Lingvisticheskikh Terminov*, URSS, Moskova 2007.
- Aksan, Doğan, *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*, Multilingual, İstanbul 2004.
- Balakay, A.G., *Tolkoviy Slovar Russkogo Rechevogo Etiketa*, Astrel, Moskova 2004.
- Banguoğlu, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, (9.Baskı), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- Budaj, V.G., *Russkiy s alfavita, Praktichrskiy Kurs Russkogo Yazıka*, Erciyes Üniversitesi-Edebiyat Fakültesi Yayınları- 2, Kayseri 2011.
- Bulanin, L.L., *Turudniye Voprosı Morfologi*, Prosvesheniye, Moskova 1976.
- Demir, Bahar, Aiupova, Svetlana, *Çağdaş Rus Dili- Morfoloji I. Bölüm*, (1.Baskı), Fenomen Yayınları, Erzurum 2015.
- Ergin, Muharrem, *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*, Bayrak, İstanbul 2013.
- Gültek, Vedat, *Rusça- Türkçe Sözlük*, Bilim ve Sanat, Ankara 2004.
- Günay V. D., *Sözcük Bilimine Giriş*, Multilingual, İstanbul 2007.
- Kalyuta, Aleksandr, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul 2004.
- Karaağaç, Günay, *Türkçenin Dil Bilgisi*, (2.Baskı), Akçağ, Ankara 2013.
- Kononov, A.N., *Grammatika Sovremennogo Turetskogo Yazıka*, Multilingual, İstanbul 2001.
- Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, (4.Baskı), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.
- Ojegov, S. İ., Shevedova, N.Yu., *Tolkoviy Slovar Russkogo Yazıka*, (4.Baskı), RAEN, Moskova 2008.
- Ojegov, S.İ., *Slovar Russkogo Yazıka*, Russkiy yazık, Moskova 1985.
- Ramazanova Shalala, Gordeyeva, Yelena Çialaşvili, *Rus Dili Morfoloji*, (1.Baskı), Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2015.

Ramazanova, Shalala., Ramazanov Sevindj, Rusça Alıştırmalar Kitabı: İsmın Yalın Hali, Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2015.

Ruskaya Korpusnaya Grammatika, <http://rusgram.ru/%D0%9F%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6>, Erişim Tarihi:05.11.2015

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, (11.Baskı), Ankara 2011.

Vinogradov, V.V., *Russkiy Yazık- Grammaticheskoe Uchenie o Slove*, Gosudarstvennoe uchebnoe pedagogicheskoe izdatelstva prosvesheniya RSFSR, Moskova 1947.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Çiğdem DADAK
Doğum Yeri ve Tarihi	SAMSUN/12.04.1989
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Erciyes Üniversitesi/Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, Rusça
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Atatürk Üniversitesi/Edebiyat Fakültesi
İletişim	
E-Posta Adresi	cigdem.dadak@atauni.edu.tr
Tarih	08.01.2016